

Bakalářská práce

Overturismus v mezinárodním kontextu

Studijní program:

B0488A050006 Mezinárodní ekonomické vzta-
hy

Studijní obor:

Cestovní ruch

Autor práce:

Lucie Veverková

Vedoucí práce:

Ing. Lenka Červová, Ph.D.
Katedra marketingu a obchodu

Liberec 2023

Zadání bakalářské práce

Overturismus v mezinárodním kontextu

Jméno a příjmení:

Lucie Veverková

Osobní číslo:

E21000171

Studijní program:

B0488A050006 Mezinárodní ekonomické vzta-
hy

Specializace:

Cestovní ruch

Zadávací katedra:

Katedra marketingu a obchodu

Akademický rok:

2023/2024

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení cílů bakalářské práce.
2. Teoretická východiska – overturismus (vznik, význam, dopady).
3. Komparativní analýza situace ve vybraných lokalitách.
4. Vlastní návrhy.
5. Formulace závěrů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování práce:

Jazyk práce:

30 normostran

tištěná/elektronická

čeština

Seznam odborné literatury:

- BERTOCCHI, Dario; Nicola CAMATTI; Silvio GIOVE a Jan VAN DER BORG, 2020. Venice and overtourism: Simulating sustainable development scenarios through a tourism carrying capacity model. *Sustainability*, vol. 12, no. 2, ISSN 2071-1050.
- GONZÁLEZ, Ana Trancoso, 2018. Venice: *The problem of overtourism and the impact of cruises*. *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, no. 42, s. 35-51. ISSN 1695-7253.
- PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ, 2014. *Ekonomika turismu: turismus České republiky*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Grada. ISBN 978-80-247-3643-3.
- PECHLANER, Harald; INNERHOFER, Elisa a Greta ERSCHBAMER, 2019. *Overtourism – Tourism Management and Solutions*. London: Routledge. ISBN 978-0-429-19798-7.
- ZÁVODNÁ, Lucie Sára, 2015. *Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4576-2.

Vedoucí práce:

Ing. Lenka Červová, Ph.D.

Katedra marketingu a obchodu

Datum zadání práce:

1. listopadu 2023

Předpokládaný termín odevzdání: 31. srpna 2025

doc. Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Ing. Jaroslava Dědková,
Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. listopadu 2023

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

Overturismus v mezinárodním kontextu

Anotace

Tato bakalářská práce se soustředí na aktuální situaci v cestovním ruchu. Popisuje celkový vývoj turismu, momentální trendy i vliv pandemie Covidu-19. Konkrétněji je zaměřena na jeden z problémů dnešního cestovního ruchu, kterým je overturismus. Definuje jeho teoretická východiska, důvody vzniku, způsoby měření overturismu i možná řešení či omezení. Fungování zmíněných restrikcí je představeno v rámci případových studií o Benátkách a Českém Krumlově. Hlavním cílem práce je srovnání těchto dvou lokalit a popis zavedených opatření. Z případových studií vyplývají možnosti případné vzájemné inspirace destinací a další přínosné návrhy zmírnění overturismu.

Klíčová slova

Benátky, cestovní ruch, Český Krumlov, opatření, overturismus, udržitelný cestovní ruch

Overtourism in the international context

Annotation

This bachelor's thesis is focused on the current situation in tourism. It describes the evolution of tourism, contemporary trends and the Covid-19 pandemic's influence. Specifically, the thesis speaks about one of the main problems of today's tourism: overtourism. It defines its theoretical background, reasons for origins, possibilities to measure overtourism and potential solutions or limitations. The functionality of these restrictions is presented by case studies about Venice and Český Krumlov. The main goal of the thesis is a comparison of these two destinations and a description of the taken steps. Case studies show opportunities for mutual inspiration and other beneficial suggestions for overtourism reduction.

Keywords

Český Krumlov, measures, overtourism, sustainable tourism, tourism, Venice

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí mé bakalářské práce Ing. Lence Červové, Ph.D. za čas, který mi věnovala, za cenné rady i věcné připomínky.

Obsah

Seznam ilustrací	13
Seznam tabulek.....	14
Seznam zkratk.....	15
Úvod.....	16
1 Aktuální situace v cestovním ruchu.....	17
1.1 Definice cestovního ruchu	17
1.2 Vývoj cestovního ruchu.....	17
1.3 Cestovní ruch a Covid-19.....	18
1.4 Trendy v cestovním ruchu	18
1.5 Masový a alternativní cestovní ruch	19
2 Udržitelný cestovní ruch	21
2.1 Vymezení udržitelného cestovního ruchu.....	21
2.2 Principy udržitelnosti	21
3 Overturismus	23
3.1 Definice overturismu	23
3.2 Předpoklady pro vznik overturismu.....	23
3.3 Vývoj overturismu.....	24
3.4 Dopady cestovního ruchu a overturismu na destinaci.....	24
3.5 Měření overturismu.....	26
3.6 Možná řešení overturismu.....	28
4 Případová studie – Overturismus v Benátkách.....	31
4.1 Aktuální situace.....	31
4.2 Destinační management	34
4.3 Aplikovaná opatření	34
5 Případová studie – Overturismus v Českém Krumlově	40
5.1 Aktuální situace.....	40
5.2 Destinační management	42

5.3	Aplikovaná opatření	44
6	Komparativní analýza	48
6.1	Indikátory overturismu.....	48
6.2	Srovnání destinací.....	51
6.3	Vlastní návrh řešení.....	52
	Závěr.....	54
	Seznam použité literatury	56

Seznam ilustrací

Obrázek 1: Tři pilíře udržitelnosti	22
Obrázek 2: Vývoj mezinárodních příjezdů celosvětově.....	24
Obrázek 3: Model CCVS	27
Obrázek 4: Kouzelné Benátky	31
Obrázek 5: Realita Benátek	31
Obrázek 6: Vývoj počtu obyvatel Benátek.....	32
Obrázek 7: Vývoj mezinárodních příjezdů v tisících – Benátky.....	33
Obrázek 8: Přesun přístavu pro výletní lodě v Benátkách.....	36
Obrázek 9: Seznam zakázaného chování v Benátkách	38
Obrázek 10: Ideální Český Krumlov	40
Obrázek 11: Turisté v Českém Krumlově.....	40
Obrázek 12: Vývoj počtu obyvatel Českého Krumlova	41
Obrázek 13: Vývoj mezinárodních příjezdů – Český Krumlov	42
Obrázek 14: Mapa rozdělení Jihočeského kraje na DMO včetně Český Krumlov Region.....	43
Obrázek 15: Průměrná doba pobytu – DMO Český Krumlov a okolí x Český Krumlov	43
Obrázek 16: Logo firmy UNES-CO.....	45
Obrázek 17: Počet mezinárodních příjezdů v tisících – Benátky, předpověď do roku 2030.....	51
Obrázek 18: Počet mezinárodních příjezdů – Český Krumlov, předpověď do roku 2030	52

Seznam tabulek

Tabulka 1: Masový vs udržitelný cestovní ruch	19
Tabulka 2: Turisté z výletních lodí v Benátkách	35
Tabulka 3: Návštěvnost Státního hradu a zámku Český Krumlov 2017-2023	46
Tabulka 4: Podíl cestovního ruchu na HDP – srovnání měst (2021+2021)	49
Tabulka 5: Podíl cestovního ruchu na HDP – srovnání zemí (2019+2022)	50
Tabulka 6: Iritace rezidentů září 2022–říjen 2023	50

Seznam zkratek

CCVS	Carrying capacity value stretch, Hodnota únosné kapacity
CR	Cestovní ruch
ČKR	Český Krumlov Region
ČR	Česká republika
DMO	Destination management organization, Organizace destinačního managementu
EU	Evropská Unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HUZ	Hromadná ubytovací zařízení
OSN	Organizace spojených národů
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
UNWTO	World Tourism Organization, Světová organizace cestovního ruchu

Úvod

Cestovní ruch se v posledních letech stal velmi atraktivním odvětvím, které je pro mnoho národních ekonomik důležitým zdrojem jejich příjmů. Tento trend ale způsobuje téměř lineární růst množství turistů v jednotlivých destinacích. Pandemie Covidu-19 vývoj sice částečně zastavila nebo zpomalila, nicméně i přes to se některé regiony musejí znovu potýkat s neúnosným počtem návštěvníků. Pro tento problém se začalo používat označení „overturismus“. Zároveň započala také diskuse o udržitelném cestování a o možných opatřeních. Problematice overturismu je věnovaná i tato bakalářská práce.

Téma cestovního ruchu je nejdříve popsáno obecně z teoretického hlediska a z pohledu jeho vývoje od počátku, včetně vlivu covidové pandemie. Poté se práce zabývá aktuálními trendy a konkrétněji jedním z nich – udržitelným cestovním ruchem. Tento způsob cestování je i odpovědí na problém overturismu. Bakalářská práce se dále soustředí na vymezení stavu přetížení lokality, který overturismus představuje, a na jeho příčiny a dopady. Zmíněny jsou rovněž příklady měření daného jevu a vhodné restrikce k jeho omezení.

Hlavním cílem práce je komparativní analýza Benátek a Českého Krumlova, měst ohrožených touto kritickou situací. V případových studiích jsou charakterizované samotné oblasti, vývoj místních okolností i jejich aplikovaná řešení overturismu. Z práce vychází fakt, že i když jsou Benátky a Český Krumlov naprosto odlišné, mají společné prvky a podobné strategie, jak bojovat s overturismem. Je patrné, že se destinace v tomto směru mohou též vzájemně inspirovat.

1 Aktuální situace v cestovním ruchu

Tato kapitola se zabývá celkovou definicí cestovního ruchu (dále také jen CR), jeho druhy a aktuální situací. Popisuje, jak bylo odvětví ovlivněno pandemií Covidu-19 a zaměřuje se také na nové trendy v cestovním ruchu.

1.1 Definice cestovního ruchu

Turismus neboli cestovní ruch se označuje dle UNWTO (World Tourism Organization = Světová organizace cestovního ruchu) jako „činnost osoby cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné prostředí, a to na dobu kratší, než je stanovená, za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti, za kterou jsou z navštíveného místa odměňování“ (Palátková a Zichová, 2014, s. 12). Cestovní ruch se dělí dle různých kritérií, například na domácí a mezinárodní. Domácí cestovní ruch zahrnuje pohyb rezidentů v rámci dané země (IRTS, 2008). U mezinárodního se jedná o cestování osob do jiných zemí, než kde mají své trvalé bydliště a překračují tak hranice národních států. Délka pobytu v dané oblasti musí být v rámci domácího turismu do šesti měsíců, u mezinárodního pak do jednoho roku (Palátková, 2014). Mezinárodní cestovní ruch má dále dvě podkategorie: výjezdový a příjezdový turismus. Výjezdový (outbound) neboli pasivní cestovní ruch sleduje aktivity residentů mimo sledovaný stát. Oproti tomu příjezdový (inbound), označovaný také jako aktivní, zahrnuje činnosti nerezidentů ve zkoumané zemi (IRTS, 2008).

Cestovní ruch působí svými vlivy na své okolí a může tak negativně i pozitivně ovlivňovat fyzické, ekonomické a sociokulturní prostředí, jak v rámci přípravy a budování infrastruktury pro turismus, tak i v jeho samotné realizaci.

1.2 Vývoj cestovního ruchu

Se vznikem cestovního ruchu se váže změna motivace k cestování. Dle prvních záznamů z 5. století př. n. l. z Řecka jezdili hlavně bohatí šlechtici, měšťané a synové majetných kupců mimo své bydliště převážně za účelem obchodu, objevitelských plaveb nebo vojenských výprav (Ryglová, 2011). Klíčový byl později vznik nových potřeb a jejich uspokojování díky jiným ekonomickým podmínkám. Lidé se začali zajímat o vzdělání, kulturu, mezilidské vztahy, spojení s přírodou i rekreaci (Palátková, 2014). S rozvojem dalších nutných faktorů se cestovní ruch vyvinul ve volnočasovou aktivitu. Základními předpoklady byly disponibilní prostředky, fond volného času, svoboda pohybu a bezpečnost v cílové oblasti. Svou roli hrály také pokrok v dopravě, růst počtu obyvatel, urbanizace – přesídlování populace z venkova do měst (Sociologická encyklopedie, 2018), lepší zdravotní péče a rozvoj vzdělanosti (Ryglová, 2011).

Od 17. a 18. století je již možné mluvit o moderním cestovním ruchu, avšak právo volného pohybu měli pouze šlechtici a kupci. V této době byl cestovní ruch značně ovlivněn průmyslovou revolucí a zrušením nevolnictví. V roce 1841 byl také zorganizován první zájezd do Paříže Angličanem Thomasem Cookem. Tento muž poté založil i první cestovní kancelář (Ryglová, 2011).

V průběhu let cestovní ruch získal současnou podobu díky rovnocenným podmínkám pro obyvatelstvo, rozvoji dopravy a informačních technologií, propracovanějšímu marketingu a změnám v chování zákazníků. Cestovní ruch se tak stal velmi významnou ekonomickou aktivitou, nepostradatelnou pro hodně národních ekonomik a velmi rychle se rozvíjejícím odvětvím (Ryglová, 2011).

1.3 Cestovní ruch a Covid-19

Počátkem roku 2020 se celosvětová ekonomika setkala s obrovskou krizí způsobenou pandemií Covidu-19. Cestovní ruch byl v České republice jedním z nejvíce zasažených odvětví a meziroční počet zahraničních návštěvníků klesl o 72,4 % (ČSÚ, 2022). Změnily se i destinace, ze kterých do České republiky (dále také jen ČR) cizinci cestovali – daleko častěji to byly obyvatelé okolních blízkých států Německa, Polska nebo Slovenska (ČSAS, 2021). Tato nečekaná situace ovlivnila i celkový objem výdajů za cestovní ruch a zaměstnanost v tomto oboru (ČSÚ, 2022).

Na druhou stranu krize měla i pozitivní dopady a díky ní došlo k významným změnám v chování zákazníků (UNWTO, 2023). Lidé raději zůstávali poblíž domova, a to napomohlo k rozvoji domácího turismu. V České republice stoupl také počet pobytů zprostředkovaný cestovními kancelářemi a agenturami (ČSAS, 2021). Zároveň se zvýšil zájem o individuální rekreaci, venkovskou turistiku a pobyt v přírodě. Turisté začali klást větší důraz na udržitelnost, flexibilitu, autenticitu a lokálnost. Délka jednotlivých výjezdů se prodloužila a s ní i množství výdajů (UNWTO, 2023).

1.4 Trendy v cestovním ruchu

Odvětví cestovního ruchu je velmi dynamické, stále se vyvíjí a podléhá tak nejnovějším trendům.

Hlavním lákadlem je digitalizace a moderní technologie. I díky koronavirové krizi se rozšířila virtuální realita, která dokáže zákazníkům zprostředkovat nevšední zážitky na dálku. V cestovním ruchu se tak čím dál častěji klade důraz na virtuální prohlídky, kvalitní fotografie nebo propracovaná propagační videa (Beadle, 2022). Využívají se sociální sítě hlavně

na marketing. Cestovatelé zajímá i možnost self check-inu, nákup vstupenek online nebo vyhledávání informací na internetu (Amazing Places, 2022).

Zákazníci často touží po odlehlých, neobjevených místech a láká je únik od civilizace. Oblíbenější jsou tedy ubytování v soukromí nebo apartmány. Novým trendem se stal tzv. glamping neboli luxusní kempování. Pojem glamping vznikl spojením slov „glamorous“ a „camping“. Jedná se o netradiční způsob kempování, který je pohodlnější a luxusnější. Příkladem mohou být domky na stromech, přepychové stany, hausbóty, iglú nebo týpí (Glamping, 2024).

Diskutovaným tématem začala být i udržitelnost a s ní tzv. pomalé cestování. Základní myšlenkou je chovat se ohleduplně k životnímu prostředí a k místním komunitám (Amazing Places, 2022).

Ekonomická krize za posledních pár let zapříčinila, že lidé nechtějí tolik utrácet za dovolené, a tak často volí delší pobyty soustředěné hlavně na kvalitu za přijatelnou cenu. Hledají rovněž výhodné nabídky, slevové balíčky nebo levnější mimosezónní pobyty (Beadle, 2022). Převážně mladší generace hledá způsoby, jak nejvíce ušetřit a mnohdy cestuje nalahko, například pouze s příručním zavazadlem nebo malým batohem (Amazing Places, 2022).

1.5 Masový a alternativní cestovní ruch

Během druhé poloviny dvacátého století došlo ke zlepšení úrovně života obyvatelstva a s ním i k rozšíření masového cestovního ruchu. To znamená, že díky bohatému fondu volného času a rozvoji dopravy začala cestovat velká masa lidí. Masový cestovní ruch je podle Kotíkové (2013, s. 60) typický „*velkým počtem účastníků a standardizovaným, přesně stanoveným, málo flexibilním produktem*“ a je tak protikladem udržitelného turismu (viz tabulka 1). Je také spojován s konceptem tří (čtyř) „S“ – Sun, Sea, Sand (Sex), který popisuje dovolené u moře, často „all inclusive“ (Kotíková, 2013).

Tabulka 1: Masový vs udržitelný cestovní ruch

Masový cestovní ruch	Šetrný/udržitelný cestovní ruch
Zahraniční investice Zahraniční management Velkokapacitní objekty Velká koncentrace na jednom místě Pevný program Pohodlný, pasivní Importovaný životní styl	Domácí, místní investice Domácí, místní management Malá ubytovací zařízení Rozptýlení v krajině Spontánní aktivity Náročný, aktivní „Místní“ životní styl

Zdroj: Převzato z Kotíková (2013)

Naopak alternativní cestovní ruch se zaměřuje na autenticitu a odlišnost od masového turismu. Snaží se přeměřovat účastníky zpět k primárnímu smyslu cestovního ruchu, kterým je poznávání. Alternativní formou je i udržitelný cestovní ruch.

Autenticita je velmi diskutovaným tématem v tomto odvětví a je otázkou, zdali plné autenticity lze vůbec dosáhnout. Turisté často touží prožít život jako místní obyvatelé, ale právě to přetváří autenticitu na něco umělého (Kotíková, 2013).

2 Udržitelný cestovní ruch

Jak již bylo zmíněno jedním z nových trendů v cestovním ruchu je udržitelnost. V této kapitole je popsána definice udržitelného cestovního ruchu a jeho základní principy a zásady.

2.1 Vymezení udržitelného cestovního ruchu

Udržitelný cestovní ruch je způsob, jak pohlížet na rozvoj turismu. Jedná se o komplexní postup, který se řídí konceptem udržitelnosti. Jeho hlavní podstatou je, že přírodní, kulturní i jiné zdroje jsou omezené a je potřeba s nimi nakládat s ohledem na jejich obnovitelnost a udržitelnost. Hlavní myšlenkou je převaha pozitivních vlivů na turismus nad negativními. Podle UNWTO jde o naplnění ekonomických, sociálních a estetických potřeb účastníků cestovního ruchu a rezidentů. Zároveň se CR soustředí na ochranu a rozšiřování příležitostí rozvoje území. Díky udržitelnosti lze dosáhnout dlouhodobé prosperity destinace. Z jiného pohledu je udržitelnost vlastnost oblasti být konkurenceschopný mezi tradičními a novými turistickými cíli. Udržitelný cestovní ruch dbá také na kulturní celistvost, ekologické procesy, přírodní rozmanitost a stará se i o systémy nutné pro život (Palatková, 2014, Závodná, 2015).

2.2 Principy udržitelnosti

Všechny zásady jsou shrnuty do třech pilířů (viz obrázek 1). Jedná se o tři oblasti, na které má udržitelnost největší vliv.

Udržitelnost fyzického (životního) prostředí

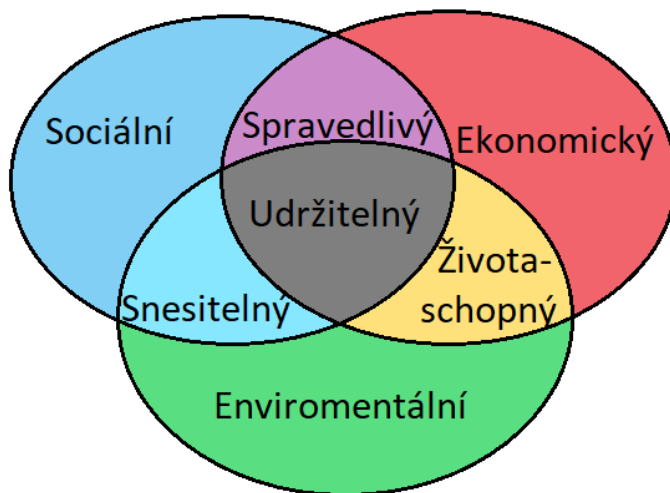
První pilíř se zabývá hlavně přírodními zdroji, znečištěním a fyzickým vlivem. Snaží se o ochranu a obnovu přírodního bohatství, zabránění degradaci pozemků, znečištění vzduchu, poškození ekosystémů a zachování biologické rozmanitosti (Palatková, 2014, Závodná, 2015).

Udržitelnost sociokulturního prostředí

Pilíř sociokulturního prostředí se liší tím, že ho nelze objektivně hodnotit. Soustředí se na vztah rezident-návštěvník, mluví o souladu jejich potřeb a o nutnosti důstojného života. Lze sem zařadit i informační a výchovnou funkci udržitelného rozvoje, která by měla cílit právě na tyto dvě skupiny. Tento pilíř věnuje pozornost přizpůsobivosti, lokální kultuře, zdraví, osobnímu rozvoji, soudržnosti, vzdělání a sociálním, politickým i ekonomickým vazbám. Principy udržitelnosti by měly zvýhodňovat místní obyvatele a upřednostňovat kvalitu nad kvantitou. Základem je správné fungování rodiny, obcí, společnosti i veřejných institucí (Palatková, 2014, Závodná, 2015).

Udržitelnost ekonomického prostředí

Rozvoj turismu by zároveň měl být efektivní, měl by brát v potaz optimalizaci růstu, blahobyt komunity, omezení destinace, účelné řízení zdrojů, zaměstnanost v odvětví, stabilitu a ekonomický výsledek společnosti (Palaková, 2014, Závodná, 2015).

Obrázek 1: Tři pilíře udržitelnosti

Zdroj: Vlastní zpracování dle Valinová (2018)

Udržitelný turismus je také založen na:

1. Kvalitě

Kvalita je klíčová v několika dimenzích. V souvislosti s enviromentálním – fyzickým pilířem je důležité zachování kvality přírodního prostředí destinace. Dále je nutné udržet kvalitu zážitků pro turistu, ale při současném rozvoji kvality života rezidentů.

2. Kontinuitě

Spojitosť mezi přírodními a kulturními zdroji je charakteristická pro cestovní ruch a je potřeba ji zachovat.

3. Vyváženosti

Vyváženost je samotnou podstatou udržitelnosti, ať už se jedná o rovnováhu mezi jednotlivými pilíři nebo mezi potřebami subjektů cestovního ruchu, jeho účastníků a místních obyvatel (Palatková, 2014).

3 Overturismus

V této kapitole je popsána aktuální hrozba pro udržitelný cestovní ruch, kterou je overturismus. Vysvětluje význam tohoto pojmu, jeho vznik, historický vývoj, jeho dopady na okolí a způsoby měření overturismu. Zmiňuje také možná řešení overturismu.

3.1 Definice overturismu

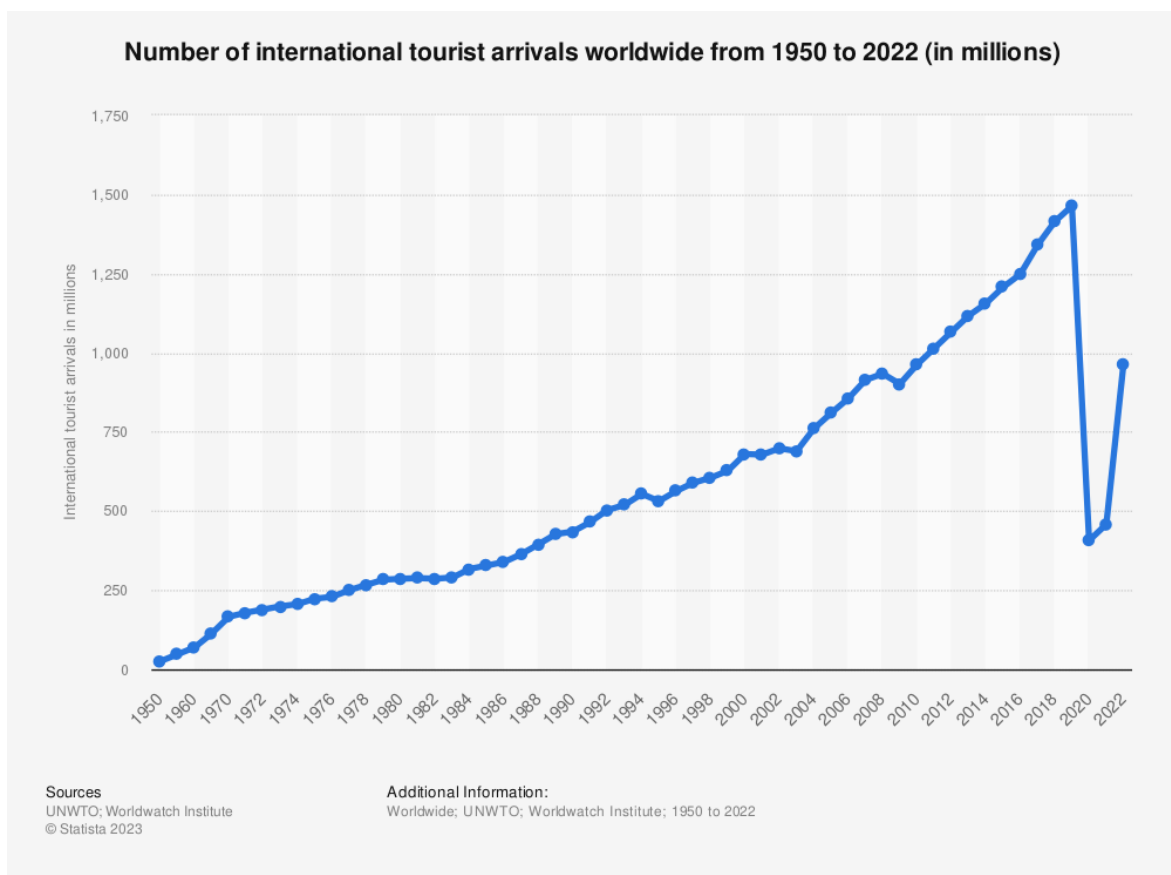
Dlouho před tím, než vznikl pojem overturismus, definovalo UNWTO (2018, s. 3) turisticky udržitelnou kapacitu jako: „*The maximum number of people that may visit a tourist destination at the same time, without causing destruction of the physical, economic and sociocultural environment and an unacceptable decrease in the quality of visitors' satisfaction*“, což může být přeloženo jako maximální počet lidí, kteří mohou destinaci navštívit ve stejném čase, aniž by negativně ovlivnili fyzické, ekonomické, sociokulturní prostředí nebo by se zasloužili o pokles ve spokojenosti návštěvníka (UNWTO, 2018). Časem díky této definici vznikly pojmy ‘overturismus’ a ‘turismofobie’, které vyjadřují překročení turisticky udržitelé kapacity. Jednotné vymezení však neexistuje. UNWTO používá popis dle Responsible Tourism Partnership (2018, s. 4): „*Overtourism as destinations where hosts or guests, locals or visitors, feel that there are too many visitors and that the quality of life in the area or the quality of the experience has deteriorated unacceptably.*“ který říká, že overturismus se nachází v destinacích, kde turisté i místní pociťují přeplněnost oblasti a kde se zhoršuje kvalita života i zážitků (UNWTO, 2018). Jinak lze říci, že overturismus je nekontrolovatelný a neudržitelný cestovní ruch vedoucí k závažným problémům (Pechlaner et al., 2020).

3.2 Předpoklady pro vznik overturismu

Overturismus vzniká kombinací více faktorů, které dohromady způsobí negativní jev. Spousta vlivů působí na destinace odjakživa, ale až v posledních letech dosáhly alarmujících hodnot (Dodds and Butler, 2019). Mezi nejvýznamnější patří stále rostoucí počet obyvatel planety, zvyšující se hrubý domácí produkt zemí (dále jen HDP) a růst jejich bohatství. Nejvýraznější změny jsou zaznamenávány u Indie a Číny. Dalším faktorem je technologický pokrok a rozvoj digitalizace. Společnosti založené na sdílené ekonomice, jako například Airbnb, přeměnily ubytování na více dostupné i na odlehlých místech. A v kombinaci s online rezervačními platformami, digitálními mapami a vstupenkami se cestování stalo jednodušší, rychlejší a nezávislé na cestovních kancelářích nebo agenturách. Po pandemii se zvýšil zájem o tradice a také stoupla poptávka po autenticitě, kterou by měli představovat a ukazovat místní obyvatelé. Turisté tak na úkor životů rezidentů začali ovlivňovat destinace a jejich přirozené prostředí (Pechlaner et al., 2020).

3.3 Vývoj overturismu

Overturismus se velmi rozšířil převážně v období před kovidovou krizí kolem roku 2017, ale již v 80. letech minulého století někteří autoři tuto hrozbu zmiňovali (Pechlaner et al., 2020). V roce 2018 se „overturismus“ dokonce stal slovem roku (Dickinson, 2018). Vývoj poté značně ovlivnila pandemie Covidu-19, kvůli které došlo v roce 2020 k poklesu celosvětového počtu turistických příjezdů pod 500 milionů (viz obrázek 2) a tím se snížil i počet míst ovlivněných overturismem. Předpokládá se ale, že v následujících letech se počty vrátí na původní hodnoty. Podle předpovědi UNWTO by se hodnota mezinárodních příjezdů do roku 2030 mohla vyšplhat až k 1,8 miliard (Pechlaner et al., 2020). A tudíž bude potřeba problém overturismu znovu řešit, jak již teď lze v určitých oblastech pozorovat.

Obrázek 2: Vývoj mezinárodních příjezdů celosvětově

Zdroj: Převzato ze Statista (2023)

3.4 Dopady cestovního ruchu a overturismu na destinaci

Cestovní ruch ovlivňuje ekonomické, enviromentální i sociokulturní prostředí. Je tedy pravděpodobné, že v některých zasažených oblastech dochází ke vzniku overturismu.

Vliv na fyzické (životní) prostředí

Cestovní ruch ovlivňuje přímo i nepřímo převážně životní prostředí. Zapříčiňuje přetížení infrastruktury, nápor na ubytovací a stravovací zařízení, znečišťování přírody, vyčerpávání zdrojů, tvoření odpadu i umělého osídlení, má i ekologické dopady a poškozují kulturní památky (Závodná, 2015). Ohrožuje také světové dědictví Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, dále jen UNESCO) (Palatková, 2014).

Přeplněné destinace jsou pak změněny k nepoznání, protože turisté se již nedrží pouze v místech určených pro cestovní ruch, ale stále častěji zasahují do života místních a snižují jim tak kvalitu života. Cestovní ruch však přináší značné příjmy pro lokální ekonomiku. Otázkou je tedy pak hranice mezi ziskem z odvětví a ohrožením životních hodnot (Pechlaner et al., 2020).

Vliv na sociokulturní prostředí

Sociokulturní prostředí může být turismem taktéž ohroženo. Dopadá na zdraví lidí, chudobu, ceny a s tím i propojené reálné příjmy. Kvůli poptávce po cestovním ruchu omezuje přístup místních obyvatel k pitné vodě a energiím. Na druhou stranu cestovní ruch je odvětví, které zaměstnává nejvíce žen a zlepšuje tak vnímání pohlaví ve společnosti (Závodná, 2015).

V rámci sociokulturního prostředí a masového cestovního ruchu dochází k několika jevům, díky kterým se destinace a nabídka podřizuje turistické poptávce:

1. Komodifikace

Jedná se o přeměnu kultury, události nebo tradice, která nebyvala považována za předmět směny (zboží), na komoditu z důvodu přizpůsobení měnící se poptávky cestovního ruchu. Nejčastěji se to týká náboženských nebo folklorních akcí a slavností, které jsou upraveny dle požadavků turistů (Závodná, 2015, Slovník cizích slov, 2024).

2. Standardizace

Trendem v dnešní době jsou sice nová, odlehlá místa, ale zákazníci i přesto chtějí najít v destinaci již známé věci, obchody nebo restaurace. Dochází tak ke standardizaci neboli jednotné úpravě míst či komodit. Do turistických oblastí se tak dostávají fastfoodové řetězce nebo velká obchodní centra. I místní řemeslníci se přizpůsobují poptávce a upravují tak své výrobky a suvenýry (Závodná, 2015, Slovník cizích slov, 2024).

3. Ztráta autentičnosti/hraná autentičnost

Jak již bylo zmíněno autenticita je pro cestovní ruch velmi důležitá a je významným faktorem pro rozvoj destinace (viz kap. 1.5). Stává se však, že ve snaze zachovat ji

a předvést ji návštěvníkům, vznikne „umělá autentičnost“, která již není tak skutečná (Závodná, 2015).

4. Akulturace

Komplexním souhrnem všech těchto jevů je akulturace. Vyznačuje se vzájemným prolínáním a splýváním kultur. Při tomto procesu dochází ke zmíněné hrané autenticitě, komodifikaci i standardizaci (Závodná, 2015, Slovník cizích slov, 2024).

Vliv na ekonomické prostředí

Z ekonomického hlediska nelze říct, že turismus má negativní vliv na destinaci. Oproti fyzickému a sociokulturnímu prostředí, působí cestovní ruch většinou pozitivně na ekonomiku. Hlavně proto, že toto odvětví je velmi důležité pro ekonomický rozvoj země. Významnou roli hraje v multiplikačním efektu, kdy má často stimulující funkci. Příjezdy zahraničních turistů tvoří formu tzv. neviditelného exportu, která přímo napomáhá k platební bilanci země. Celkově cestovní ruch podporuje příjmy firem, domácností i vlády a zvyšuje zaměstnanost (Závodná, 2015).

3.5 Měření overturismu

Úroveň overturismu nelze přesně určit, ale existují indikátory, které tento stav mohou částečně popsat.

Mezi ty nejdůležitější patří:

- hustota cestovního ruchu = přenocování turistů/ rozloha oblasti v km²
- intenzita cestovního ruchu = přenocování turistů/ počet obyvatel dané lokality
- podíl cestovního ruchu na HDP
- intenzita letecké dopravy = přílety letadel/ počet obyvatel
- blízkost k letišti, přístavu, památce UNESCO ... (Boháč a Drápela, 2022)

Doxeyho iritační index

Více specifický je pak tzv. Doxeyho iritační index, se kterým přišel autor G. V. Doxey již v roce 1975. Ten definuje 4 fáze vztahu turistů a místních: euforie, apatie, znechucení a antagonismus. Popisuje tak spojitost mezi počtem turistických příjezdů a pocitů vůči cestovatelům (Boháč a Drápela, 2022).

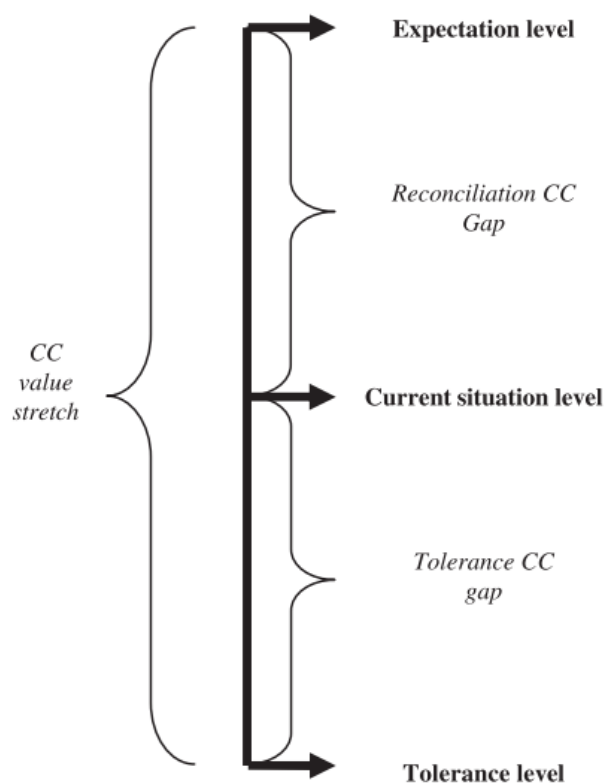
Princip udržitelné kapacity

Rozšířeným konceptem je model turisticky udržitelné kapacity, který je součástí samotné definice overturismu. Jeho základem jsou ekonomické, fyzické a ekologické vlivy, referující k již

změněným prostředím, a hranice vnímání. V souvislosti s overturismem se také mluví o společenské únosnosti. Overturismus je totiž většinou vnímán subjektivně a každý obyvatel vidí hranici únosnosti jinak. Důležitým faktorem je maximální počet návštěvníků tolerovaný jak místními obyvateli, tak i ostatními turisty (Pechlaner et al., 2020).

Carrying capacity value stretch

Ukazatel Carrying capacity value stretch (dále jen CCVS) je další model, který se zabývá kapacitou destinace z pohledu sociálně-kulturních vlivů (viz obrázek 3). Definuje tři možné stavy mezi místními obyvateli a turisty: „*the tolerance level, the current situation level and the expectation level*“ (úroveň tolerance, současná situace a očekávaná budoucnost). CCVS je založen na kvalitativním přístupu, a tak nezkoumá kvantitativní rozdíly mezi jednotlivými stupni, ale soustředí se na příčiny daných mezer – „*tolerance carrying capacity gap, reconciliation carrying capacity gap*“. Z těchto faktorů pak vzniká hodnota CCVS, která určuje minimum a maximum požadavků na vnímané sociálně kulturní dopady (Mansfeld and Jonas, 2006, Pechlaner et al., 2020).

Obrázek 3: Model CCVS

Zdroj: Převzato z Mansfeld and Jonas (2006)

3.6 Možná řešení overturismu

Následující podkapitola je věnována možným řešením overturismu a opatřením, které by mohly předejít kritickým situacím v destinacích. Jedná se o velmi složitý proces, protože zmírnění overturismu nebo jeho úplné vymýcení není pouze o vládních opatřeních, ale záleží také na podnikatelích působících v cestovním ruchu, organizacích destinačního managementu (Destination management organization, dále jen DMO) a na společnosti místních obyvatel. Základem je správně fungující management a vhodně zvolené strategie (Pechlaner et al., 2020).

Omezení kapacity

Nejjednodušším způsobem podchycení overturismu je omezení kapacity neboli zavedení turistických kvót nebo stopů. Aby toto opatření mohlo ale efektivně fungovat, je nutné, aby cílová destinace byla dobře prozkoumána a aby její únosná kapacita byla přesně vymezena. Limit je pak určen podle intenzity návštěvnosti nebo podle podobně vyhledávaných destinací. Konkrétními možnostmi může být snížení počtu dostupných lůžek, rezervační systém návštěvnosti, omezení v dopravě nebo limit počtu návštěvníků v daném čase (Pechlaner et al., 2020, Linderová, 2023).

Kvóty pro počet návštěvníků se často využívají u přírodních památek, kde dochází nejvíce k poškození přírodního prostředí. Snadněji se aplikují v místech, kde je menší množství možných vstupů. Příkladem mohou být Galapážské ostrovy nebo Adršpašské skalní město v České republice (Linderová, 2023).

U ubytovacích jednotek se dá regulovat kapacita hotelů, prázdninových pronájmů i jiných zařízení k přespání. U těchto omezení jsou problémem krátkodobá ubytování například přes velmi rozšířenou platformu Airbnb, které většinou však nejsou součástí oficiálních statistik cestovního ruchu (Linderová, 2023).

Jednou z možností je také zavedení nákupu certifikátů/povolení pro vstup, buďto přímo v dané destinaci nebo přes autorizovanou webovou stránku předem. Ceny by se mohly lišit podle konkrétního místa a času (sezónnosti). Tento způsob pak může díky dodatečným příjmům do místní ekonomiky zajistit finanční vyrovnání negativních vlivů. Na druhou stranu v případě vyprodání povolení, může dojít ještě ke zvýšení poptávky a navýšení cen (Pechlaner et al., 2020).

Cenová politika

Pomocí cenové politiky lze regulovat poptávku po cestovním ruchu a její sezónní výkyvy. Vyrovnává také rozdíly mezi soukromými a sociálními náklady prostřednictvím vybírání poplatků a daní nebo zavádění vstupného. Z těchto příjmů lze financovat infrastrukturu

cestovního ruchu nebo další služby pro turisty či místní obyvatele. Cena vstupného by měla být tak vysoká, aby odradila zákazníky, které cílí pouze na kvantitu, a ne kvalitu zážitku (Pechlaner et al., 2020, Linderová, 2023).

Management destinace

Velmi důležitým faktorem pro práci s overturismem je řízení destinace a její návštěvnosti, stejně tak jako určení vhodné kombinace nástrojů a opatření orientovaných na trh. V odvětví cestovního ruchu je nutné počítat také se sezónností a podle toho se snažit rozložit návštěvnost během celého roku. Vhodným nástrojem může být již zmíněná cenová diferenciace (Pechlaner et al., 2020).

Základem pro správný management lokality je analýza cílové skupiny a určení její únosné kapacity. Následuje vybavenost místa pro turisty jako dopravní infrastruktura, pěší zóny, cyklostezky, parkoviště nebo odpadní koše. Vystavění nebo rozšíření těchto zařízení může pomoci snížit negativní vlivy spojené s masovým turismem (Pechlaner et al., 2020, Linderová, 2023).

Edukace a marketing

Další z možností je zaměřit se na kvalitní marketing. Destinace mohou podporovat udržitelný cestovní ruch, alternativní lokality a cestování mimo sezónu a tím snížit efekt overturismu, který je většinou problémem pouze hlavní sezóny. Overturismus lze částečně zmírnit i vzděláváním turistů. Důležité je poučovat návštěvníky o negativních dopadech na životní prostředí a na místní obyvatele. Na druhou stranu by turisté měli vědět také o pozitivních vlivech na lokální ekonomiku a snažit se praktikovat tyto přístupy (Pechlaner et al., 2020, Linderová, 2023).

Dotační programy

Také kraje, stát nebo Evropská Unie může podporovat obce a organizace destinačního managementu proti overturismu. Většinou se to děje formou dotačních programů, pomocí kterých mohou destinace finančně zastřešit daná opatření vůči overturismu (U nás v kraji, 2024).

Dotační programy jsou často určeny na budování infrastruktury a jako investice do šetrných forem cestování. Finance jsou také směřovány na podporu udržitelného cestovního ruchu, minimalizaci negativních vlivů na životní prostředí nebo na ochranu přírodního i kulturního dědictví. Kraje, stát i Evropská Unie (dále jen EU) se snaží rozložit sezónní návštěvnost do celého roku a podpořit nabídku méně známých turistických oblastí. Konkrétně mohou žadatelé využít prostředky na budování turistických a naučných tras, informačních tabulí, zábradlí,

odpadkových košů na tříděný odpad, laviček, toalet nebo rekonstrukci již stávajících objektů. Peníze jsou však určeny také na monitoring návštěvnosti pomocí online rezervačních systémů, turniketů, sčítačů nebo informačních systémů o obsazenosti parkovacích míst (U nás v kraji, 2024).

4 Případová studie – Overturismus v Benátkách

Italské město Benátky se za poslední léta stalo typickým příkladem místa ohroženého overturismem (Bertocchi, 2020). Benátky leží v severní Itálii na pobřeží Jaderského moře a žije zde více než 252 000 lidí (Statista, 2024). Toto město vystavěné na vodě se rozkládá na několika ostrovech, kde nejznámější jsou Murano, Burano, Torcello a Lido di Venezia, a na pevninské části Mestre. Je známé svou spletitou sítí kanálů s typickými gondolami, romantickými uličkami, významným počtem mostů nebo barevným karnevalem (Itálie průvodce, 2010). Benátky i se svými kanály jsou zapsané na seznamu světového dědictví UNESCO od roku 1987 (UNESCO, 2024). Jak je vidět na obrázcích 4 a 5 realita kouzelného města je často odlišná.

Obrázek 4: Kouzelné Benátky

Zdroj: Převzato z Hardyn (2023)

Obrázek 5: Realita Benátek

Zdroj: Převzato z Newsroom TTG (2020)

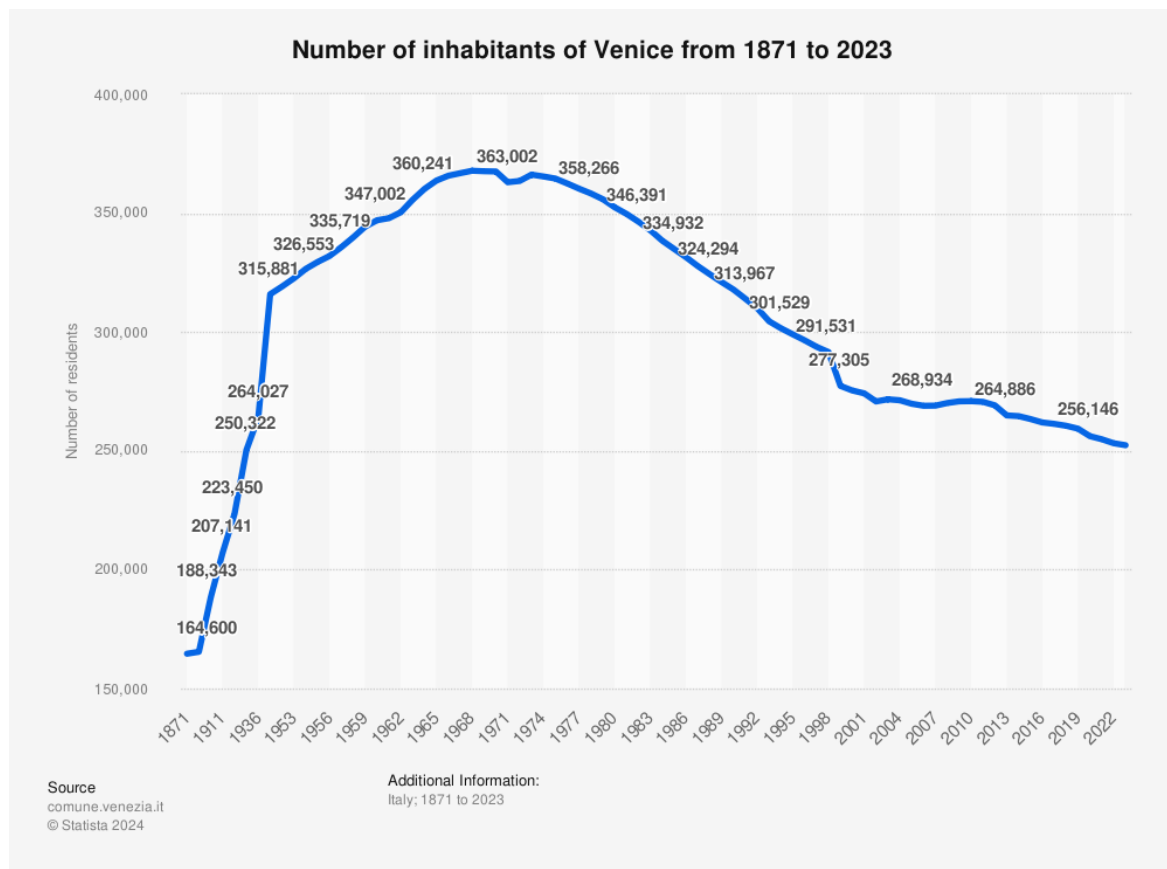
Mezi nejnavštěvovanější památky patří náměstí sv. Marka se stejnojmennou bazilikou, Dóžecím palácem a Mostem vzdechů. Významnými symboly města jsou zvonice sv. Marka a Canal Grande s mostem Ponte di Rialto. Turisté často zavítají také k bazilice Santa Maria della Salute, na přilehlý sklářský ostrov Murano nebo se jedou podívat na barevný ostrůvek Burano, typický svými krajkářstvím (Itálie průvodce, 2010).

4.1 Aktuální situace

Benátky jsou častým turistickým cílem a to také ovlivňuje počet místních obyvatel a množství mezinárodních příjezdů (Bertocchi, 2020).

Z následujícího obrázku 4 lze vyčíst, že populace Benátek začala klesat okolo roku 1969. Během let 1969-2023 se počet obyvatel snížil o více než 100 000, až na 252 340 lidí (Statista, 2024). Dříve se většina obyvatel nacházela v historickém centru, ale v současnosti nejvíce lidí žije v pevninské části Mestre – v roce 2023 jich žilo v centru města přibližně 49 000 a na pevnině 203 000 (Statista, 2024). V Benátkách je také značný podíl cizinců a to konkrétně 40 770 lidí,

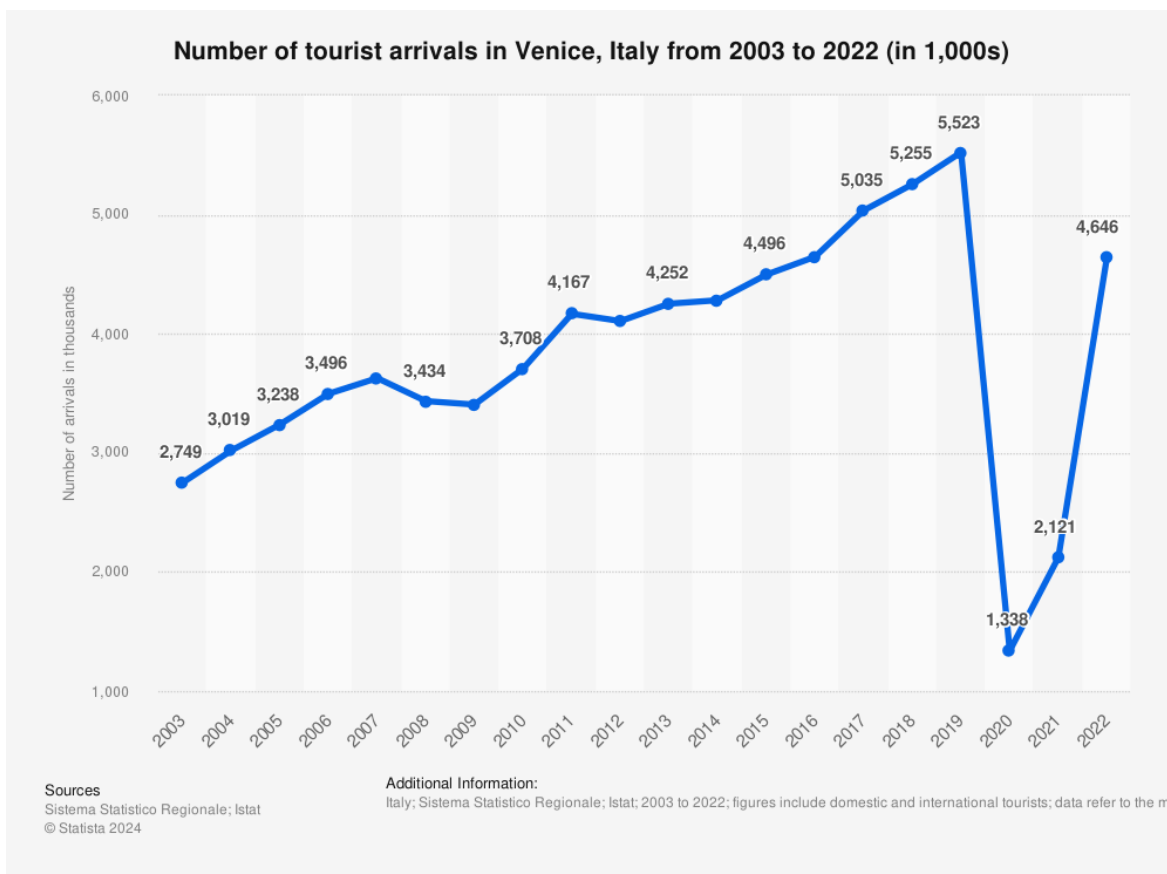
což tvoří přibližně 16 % místní populace. Jedním z důvodů může být právě situace spojená s overturismem a velkým přívalem turistů (Statista, 2024).

Obrázek 6: Vývoj počtu obyvatel Benátek

Zdroj: Převzato ze Statista (2024)

Od roku 2003 se množství mezinárodních příjezdů do Benátek skoro neustále zvyšovalo až do roku 2019, kdy dosáhlo hodnoty 5,5 milionů (viz obrázek 5). Kvůli epidemii Covidu-19 přišel velký propad, který zapříčinil snížení množství příjezdů o 75 %. Čísla se momentálně pomalu vrací zpět do původního stavu a lze předpokládat, že v roce 2024 převyší počet turistů situaci z roku 2019 (Statista, 2023). Toto jsou však data získaná oficiálním oddělením cestovního ruchu v Benátkách, která jsou výrazně nižší než celkový odhadovaný roční počet turistů. Během roku sem podle předpokladů zavítá přibližně až 20 milionů lidí (Imboden, 2019). Kromě již zmíněných obecných faktorů pro vznik overturismu (viz kapitola 3.2) návštěvnost Benátek dále ovlivňují dostupné letenky od low-cost aerolinek. Významným zdrojovým trhem se stali Číňané, Brazilci a před válkou na Ukrajině i Rusové. Důležitým přílivem turistů byly hlavně velkokapacitní okružní lodě. Ve srovnání s lidmi, kteří se rozhodli v Benátkách přespát, bylo turistů z mezinárodních plaveb kolem roku 1990 až čtyřikrát více (Bertocchi, 2020).

Obrázek 7: Vývoj mezinárodních příjezdů v tisících – Benátky

Zdroj: Převzato ze Statista (2023)

UNESCO

Aktuální situace se diskutuje ale i v mezinárodním měřítku, protože Benátky jsou zařazeny na seznam světového dědictví UNESCO. Tato organizace doporučila již podruhé zařadit Benátky na seznam světového dědictví v ohrožení. V roce 2021 se Organizace spojených národů (dále jen OSN) negativně ohradilo proti velkým výletním lodím přijíždějícím do centra města. Tentokrát byly hlavní důvody dva: velké množství turistů a klimatické dopady na město. Benátky jsou totiž čím dál častěji ovlivňovány stoupající hladinou oceánů a často trpí záplavami. UNESCO také zkritizovalo, že Benátky nemají jednotnou strategii pro rozvoj města (iRozhlas, 2023).

Nakonec po jednání komise OSN pro výchovu, vědu a kulturu UNESCO v Rijádu k zapsání na seznam památek v ohrožení nedošlo. Zasloužil se o to nově vzniklý protipovodňový systém MOSE a plán zavedení poplatku pro jednodenní návštěvu Benátek. Kdyby byl však návrh UNESCO schválen, byly by úřady donuceny vytvořit strategii řešení daných problémů. Při ještě závažnějším zhoršení situace by mohlo dojít k vyškrtnutí Benátek ze seznamu jako v případě Drážďan v roce 2009 (iRozhlas, 2023).

4.2 Destinační management

Benátky jsou součástí organizace destinačního managementu *OGD Venezia*, která spadá do většího celku *Venezia e laguna* a kraje *Region Veneto*. DMO zde funguje přibližně od roku 2013, ale její činnost se prolíná s aktivitami samotného města. Cílem organizace je tvoření spoluprací mezi veřejnými a soukromými subjekty v rámci cestovního ruchu a vymýšlení strategie včetně marketingové propagace (Città di Venezia, 2024, Region Veneto, 2024).

Momentálně Benátky ve svém plánu pracují se dvěma hlavními dokumenty. Prvním je Projekt územní správy cestovního ruchu v Benátkách z roku 2017, jehož součástí je i vznik dále zmiňované iniciativy #EnjoyRespectVenezia (Città di Venezia, 2017). Druhým dokumentem je strategický plán cestovního ruchu pro oblast Veneta na období 2022-2024. Ten přichází s myšlenkou, kterou by se město mělo řídit: „*DAL COSA AL COME*“ - volně přeloženo „*spíše než co, důležitější je jak*“ (CONSIGLIO REGIONALE DEL VENETO, 2022, s. 2). Vize města se řídí třemi základními principy: inovací, udržitelností a rozšiřováním nabídky (Città di Venezia, 2017).

4.3 Aplikovaná opatření

Jelikož na Benátky působí dopady overturismu již delší dobu, začalo město aplikovat různá opatření, která mají důsledky zmírnit nebo alespoň částečně odstranit.

Destinační karty

Benátky nejvíce trpí přílivem jednodenních návštěvníků, kteří zde nepřespávají. Za účelem možného prodloužení pobytu a zjednodušení návštěvy, nabízí město nespočet možností a kombinací destinačních karet. Každá z nich zahrnuje vstupy na jiné památky Benátek a některé obsahují i jízdné na hromadnou dopravu. Většina z nich poskytuje také slevy na další místní atrakce nebo na různé plavby lodí. Mezi nejoblíbenější karty patří Venezia Unica City Pass, Venice Museum Pass, Venice Chorus Pass, Venice City Pass nebo Rolling Venice Card. Karty se nabízí s platností dva roky nebo pět let. Ceny se pohybují od 14 EUR do 170 EUR, což znamená od 356 Kč až do 4 318 Kč (ČNB, 2024) podle kombinace objektů a dopravy, která se zvolí (civitatis Venice, 2024, Venezia Unica, 2024).

Zákaz velkých výletních lodí

Velkým problémem v Benátkách jsou velké výletní lodě, které se staly velmi populárním druhem dovolené za posledních 30 let i z důvodu, že se nejedná o klasický způsob dopravy, ale o zážitek zprostředkovaný již danou plavbou. Mají však často negativní vliv na místní ekonomiku, obyvatelstvo i životní prostředí. Turisté díky výletním lodím tráví méně času v cílové destinaci, neutratí zde mnoho prostředků, a tak netvoří příjmy pro lokalitu (González, 2018).

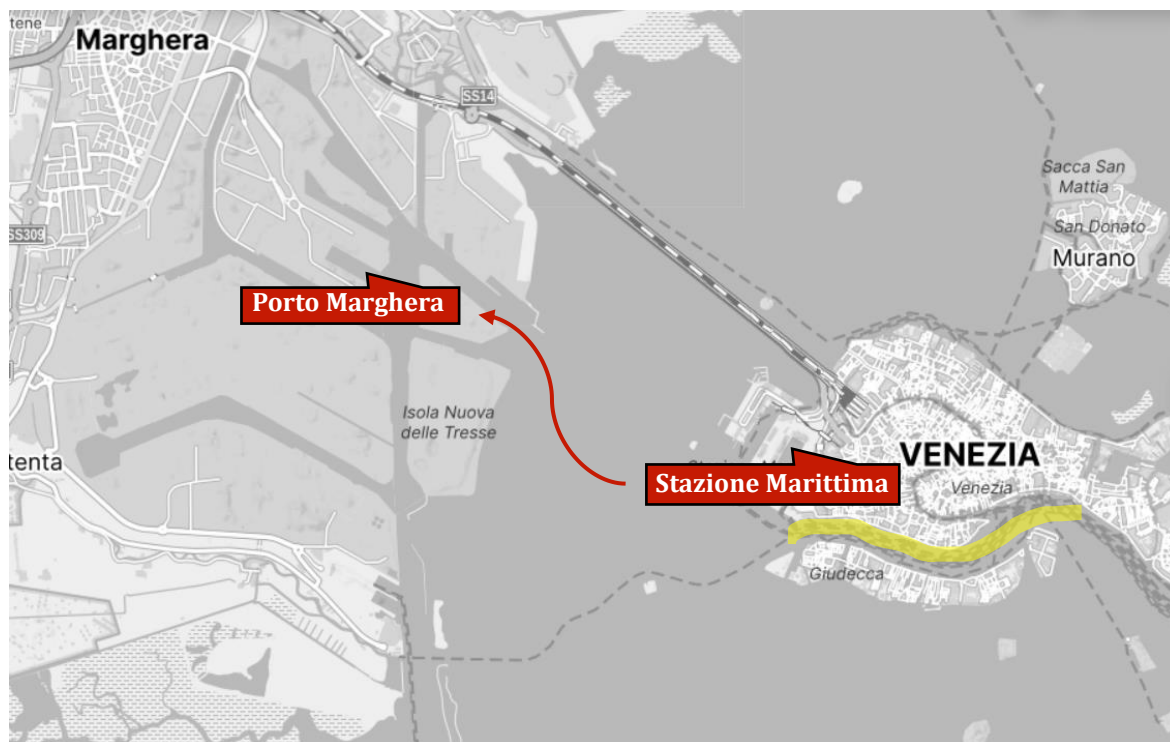
Jedním z hlavních vstupů do Benátek byl dříve právě přístav Marittima, přes který sem proudily davy turistů z výletních lodí. Jak lze vyčíst z tabulky 2, podíl návštěvníků pocházejících z velkých lodí na celkovém počtu mezinárodních příjezdů v Benátkách se do roku 2019 pohyboval značně vysoko a to okolo 30 %. Vedení města proto prosazovalo benefity, které tento způsob dopravy přinášel a negativní vlivy spíše ignorovalo. Ve stejné době začalo město trpět prachovým znečištěním ovzduší, vyšší koncentrací škodlivého benzopyrenu, přítomností jedů z nátěrových barev, nárustu nádorových onemocnění i vysokým množstvím emisí. Nebyl ale proveden výzkum, který by prokazoval příčinu ve výletních lodích (González, 2018).

Tabulka 2: Turisté z výletních lodí v Benátkách

Rok	Celkový počet mezinárodních příjezdů Benátky	Počet příjezdů výletními loděmi Benátky	Procentuální vyjádření
2012	4 106 000	1 739 501	42,36 %
2015	4 496 000	1 601 172	35,61 %
2017	5 035 000	1 445 067	28,70 %
2019	5 523 000	1 617 945	29,29 %
2020	1 338 000	5 653	0,42 %
2021	2 121 000	29 759	1,4 %
2022	4 646 000	241 924	5,21 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle Statista (2023)

Organizace aktivistů No Grandi Navi (Žádné velké lodě) uspořádala již 18. 6. 2017 samostatné referendum, kde hlavní otázkou bylo, zda lidé chtějí výletní lodě vytlačit ven z benátské laguny. Referenda se zúčastnilo 14 484 obyvatel Benátek a 3 621 cizinců a 98,72 % hlasovalo pro ANO. Možná i kvůli malé účasti na tomto neoficiálním referendu (pouze 29,5 % obyvatel historického centra Benátek) se organizace dočkala reakce italské vlády až v roce 2021. Ta rozhodla, že od 1. 8. 2021 budou mít velké výletní lodě nad 25 tisíc tun zákaz vjezdu do historického centra Benátek a také nesmějí využívat kanál Giudecca (viz obrázek 6 – žlutě vyznačený). K tomuto závěru došli zástupci státu a Benátek i kvůli nátlaku UNESCO, aktivistů a zejména organizace No Grandi Navi. Hlavním přístavem pro tyto dopravní prostředky se dočasně stal Porto Marghera, který měl být postupem času přestavěn, aby lépe vyhovoval turistickému využití. Oproti původnímu přístavu Marittima leží Porto Marghera v pevninské části Benátek (Škoda, 2021, iDNES.cz, 2021).

Obrázek 8: Přesun přístavu pro výletní lodě v Benátkách

Zdroj: Vlastní zpracování dle Mapy.cz (2024)

Toto rozhodnutí italské vlády bylo přijato s určitou kontroverzí. Jedním z důvodů bylo i vysoké odškodné v hodnotě až 1,5 miliardy korun určené jako kompenzace za ušlé příjmy pro lodní společnosti a jejich zákazníky, provozovatelé terminálů a pro další zasažené subjekty. Na druhou stranu aktivisté byly potěšeni, že se aspoň částečně omezí poškozování ekosystému benátské laguny, o které se zasloužily právě velké výletní lodě (Škoda, 2021, López, 2022).

Otázkou tedy je, jestli tento zákaz pomůže situaci overturismu v Benátkách vyřešit. Přístav Marghera, kam jsou momentálně velké výletní lodě přesměrovány, není tomuto kotvení přizpůsoben a nedokáže trvale přijímat velké množství turistů. Pravděpodobně se tedy za pár let bude muset znovu hledat nový přístav nebo jiné přístupové cesty do Benátek. Z ekologického hlediska by se mohlo zdát, že se negativní vlivy zmírní, ale lze očekávat, že velké výletní lodě nahradí více menších plavidel, které zákaz vplutí do benátské laguny nemají.

#EnjoyRespectVenezia

Další snahou, jak zmírnit dopady overturismu je kampaň města #EnjoyRespectVenezia. Projekt byl zahájen v roce 2017 v souvislosti s „Mezinárodním rokem udržitelného cestovního ruchu pro rozvoj“ a na jeho propagaci se podílelo i UNWTO. Kampaň má za cíl podporovat udržitelný cestovní ruch založený na třech základních pilířích udržitelnosti (viz kapitola 2.2). Jejím úkolem je naučit lidi cestovat s respektem k životnímu prostředí a místním komunitám. Město

se snaží tento způsob turismu šířit na svých stránkách, pomocí sociálních sítí a reklamou ve veřejných prostranstvích (Kryczka, 2019, Città di Venezia, 2024).

#EnjoyRespectVenezia se skládá ze dvanácti bodů chování zodpovědného turistů v Benátkách dostupných v deseti různých jazycích:

1. Objevuj skryté poklady Benátek na méně navštěvovaných místech, abys ocenil pravou krásu města.
2. Objevuj okolní ostrovy a pevninskou část Benátek a jejich různorodé eventy.
3. Ochutnej lokální produkty a typickou benátskou kuchyni.
4. Navštiv místní dílny a poznej řemesla, která se v Benátkách zachovala dodnes. Kupuj originální ručně dělané výrobky a dej si pozor na nelegální prodejce.
5. Objednej si prohlídku s kvalifikovaným průvodcem, který dobře zná benátskou historii.
6. Chod' vpravo, nezastavuj se na mostech a kolo neved' ani v ruce (*Do historického centra je zákaz vjezdu na kole, ale i zákaz kolo pouze vézt.*)
7. Schody kostelů, mosty, studny, památníky a břehy kanálů apod. nejsou místa pro piknik. Pro piknik využij veřejné parky/odpočinková místa.
8. Náměstí sv. Marka je památným místem, a proto je zde zakázáno kdekoliv stát a konzumovat jídlo nebo pít s výjimkou restaurací a barů.
9. Benátky jsou městem umění: je zde tedy zakázáno kempovat, chodit po městě v plavkách, koupat se a potápět. Pláže na ostrovech Lido a Pallestrina nejsou daleko od centra.
10. Respektuj životní prostředí a kulturní bohatství: nevyhazuj odpadky na zem, nenič okolí s grafity a visacími zámky, nekrm holuby.
11. Pokud bydlíš v apartmánu nebo prázdninovém bytě, informuj se o svozu odpadu.
12. Naplánuj si cestu do Benátek mimo hlavní sezónu (Città di Venezia, 2024).

Na webových stránkách lze také najít seznam zakázaného chování pod hrozbou pokuty (viz obrázek 7), mapu veřejných toalet, míst pro odpočinek a mapu autorizovaných ubytování, základní informace o muzeích, doporučení, co dělat v případě vyšší hladiny vody/záplav, informace o městské dani a nově zavedeném poplatku za vstup nebo také pravidla, jak se chovat při delším pobytu v Benátkách (Città di Venezia, 2024).

Obrázek 9: Seznam zakázaného chování v Benátkách

Zdroj: Převzato z Città di Venezia (2024)

Součástí #EnjoyRespectVenezia je i informační kampaň „*Detourismus: travel Venice like a loca*“, která má za úkol propagovat slow tourism a udržitelný cestovní ruch. Doporučuje méně známá a více autentická místa v rámci celistvých itinerářů. Je založena na pomalém prozkoumávání města a cílem je zažít Benátky v očích místních obyvatel. Do veřejného podvědomí se snaží dostat pomocí vlastních sociálních sítí, Detourismus webového magazínu a měsíčního newsletteru s aktuálními společenskými akcemi nebo výstavami (Città di Venezia, 2024, Venezia Unica, 2014).

Poplatek za vstup

Již mnoho let se na politické půdě Benátek diskutuje o zavedení poplatku za vstup do města. I kvůli covidové pandemii se však tento plán dlouho oddaloval až do roku 2024. Za změnu situace může také již zmíněný nátlak ze strany UNESCO. Původní plán byl zavést poplatek za vstup ve výši od 3 do 10 EUR za den podle míry návštěvnosti v daný termín. Zkušební provoz měl být spuštěn již v létě 2022, oficiální pak od roku 2023 a mělo se jednat o rezervační systém pro jednodenní návštěvníky. Zároveň by turisté měli přístup k památkám bez front a slevy na vstupném (Hendlingerová, 2022). V plánech bylo také zavedení turniketů u vstupních bodů a omezení prodaných vstupů na jednotlivé dny. Benátky by tak mohly regulovat konkrétní počet

přijíždějících turistů (Gáfriková, 2022). Turnikety město postavilo již v minulosti, a to zkušebně v roce 2018 u dvou vstupních bodů. Měly sloužit jako přesměrování davu turistů v případě kritické situace. Místní je však během pár hodin rozebrali na protest proti tomu, aby se z Benátek stala rezervace nebo skanzen (Novinky, 2018).

Od 25. 4. 2024 po několikátém odložení se Benátky ale však už s jistotou staly první městem světa, kde se platí vstupné. Z původního návrhu převzalo město, jak bude celý systém fungovat. Vstupné stojí 5 EUR \approx 127 Kč (ČNB, 2024) na osobu na den a platí se od 8:30 do 16:00 hodin v nejvytíženějších dnech od dubna do července. Prvotně je poplatek určen pro turisty, kteří do Benátek míří pouze na jeden den (Švarc, 2024). Návštěvníci, kteří ve městě přenocují, vstupné neplatí, protože je již součástí turistické taxy uhrazené v ubytování. O výjimku si ale musí zažádat stejně jako studující a pracující v Benátkách. Následně jim je vygenerován QR kód, který je nutné předložit při kontrole u hlavních vstupů do historického centra. Prováděny jsou i náhodné kontroly, ale instalace turniketů se zatím oproti původním plánům nechystá. Úplně jsou z povinnosti registrace i platby vyjmuty děti do 14 let, obyvatelé Benátek, lidé, kteří se zde narodili a také držitelé Evropského průkazu osob se zdravotním postižením a jejich pečovatelé. Město zároveň věří, že se tímto krokem zlepší regulace ubytování například skrz platformu Airbnb. Když si hosté žádají o výjimku z placení vstupného, musí zadat adresu svého pobytu v Benátkách a tím je možné kontrolovat řádné placení městských tax (Venezia Unica, 2023, Voců, 2023).

Samotná pobytová daň se pohybuje od 0 EUR do 5 EUR \approx 127 Kč (ČNB, 2024) za noc a výše je určena dle typu a lokace ubytování. Cena se odvíjí od faktu, jestli se jedná o hlavní nebo vedlejší sezónu. Děti do 10 jsou od platby oprostěny a existují i další výjimky nebo slevy například pro děti ve věku 10-16 let. Turistická daň je dalším příjmem města, který může být využíván k investicím do udržitelnosti cestovního ruchu (Città di Venezia, 2021).

5 Případová studie – Overturismus v Českém Krumlově

Český Krumlov je malé město, ale zato významná destinace jižních Čech. Nachází se na řece Vltavě přibližně 25 kilometrů od Českých Budějovic v blízkosti rakouských hranic (Carda, 2020). Obec měla k 31. 12. 2023 12 944 obyvatel (ČSÚ, 2024).

Město získalo svou slávu i díky zapsání na světový seznam památek UNESCO v roce 1992. Kromě známého historického hradu a zámku, láká Český Krumlov na krásnou přírodu v okolí nebo na středověké krčmy, úzké zakroucené uličky a měšťánské domy s typickými sgrafity v centru města. Lidé sem jezdí i za kulturními zážitky. Lze tu najít nejstarší barokní divadlo na světě, známé otáčivé hlediště v zámecké zahradě a také Egon Schiele Art Centrum. (Český Krumlov Region, 2024). Město se stalo velmi populárním hlavně mezi asijskými turisty. Na obrázcích 10 a 11 je vidět, že představa krásného klidného historického centra se často liší od reality.

Obrázek 10: Ideální Český Krumlov

Zdroj: Převzato z Český Krumlov Region (2024)

Obrázek 11: Turisté v Českém Krumlově

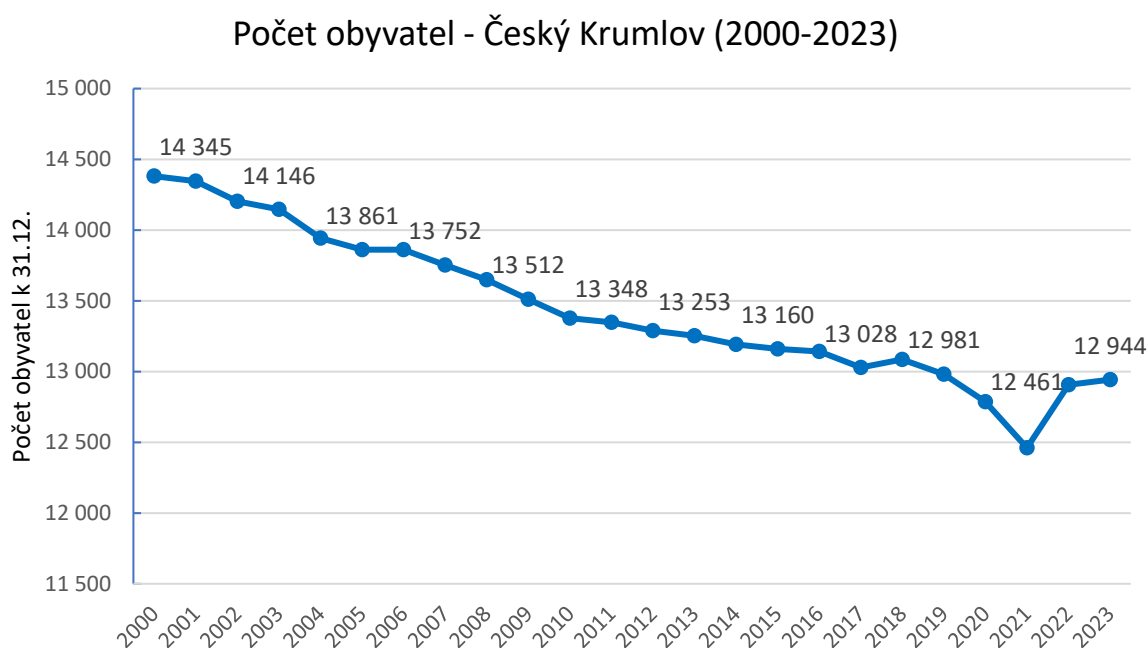
Zdroj: Převzato z Vodička (2018)

5.1 Aktuální situace

Tato atraktivní oblast s širokou kulturní i přírodní nabídkou je značně ovlivňována cestovním ruchem a jeho sezónními výkyvy (Polášek, 2022). Kvůli turismu se v Českém Krumlově mění počet místních obyvatel i jeho struktura a rozložení. Důležitými faktory jsou obsazenost hromadných ubytovacích zařízení (dále jen HUZ) i počet mezinárodních příjezdů. Tyto dvě čísla se dají požadovat za ekvivalentní, protože údaje o množství jednodenních návštěvníků jsou těžko zjistitelné, a tak nejsou v těchto měřeních zahrnuty (ČSÚ, 2024, Králiková, 2024).

Počet obyvatel v Českém Krumlově se v průběhu let razantně změnil (viz obrázek 8). Podle dostupných sčítání obyvatel lze říct, že populace obce rostla přibližně do roku 2000 (Encyklopedie Český Krumlov, 2024). Poté začalo toto číslo klesat a během 21. století se snížilo

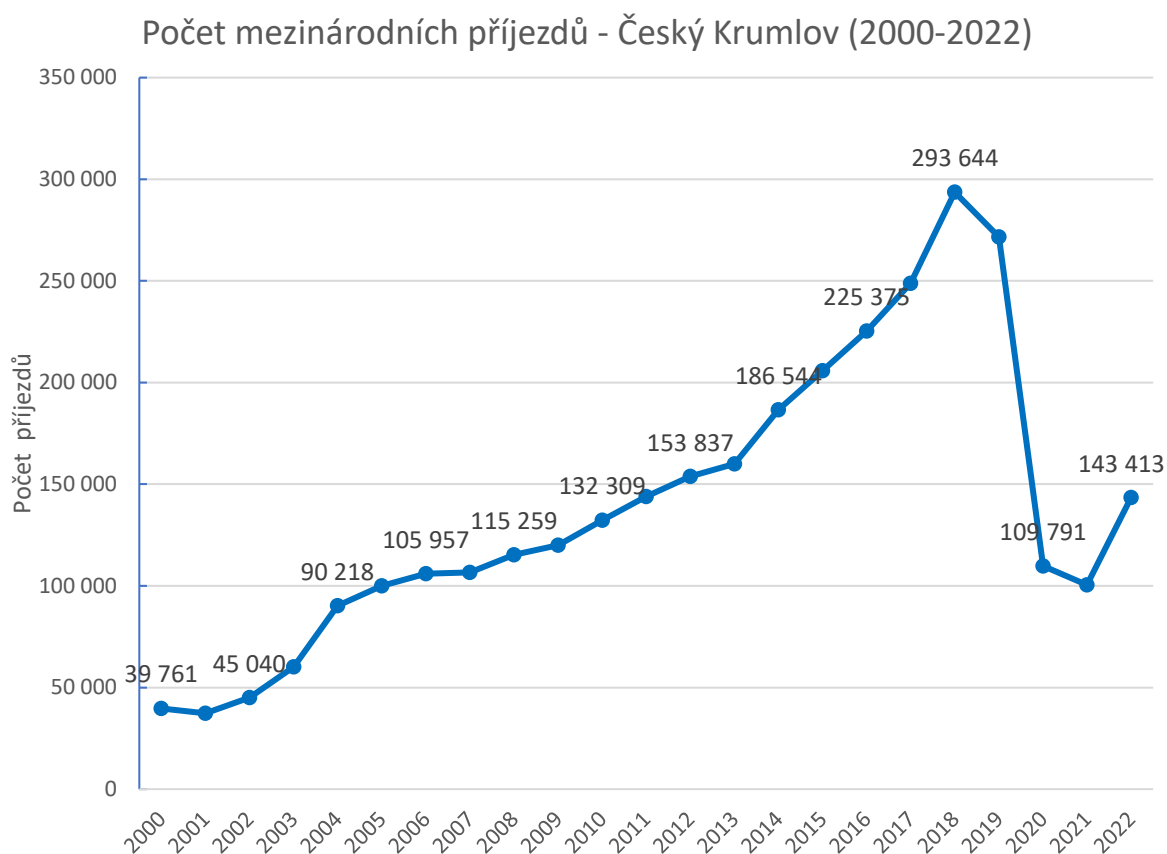
o 13 %, o 2 000 obyvatel a dostalo se k hodnotě 12 461 lidí (ČSÚ, 2024). Ovlivnilo to také rozmístění obyvatel, a proto se lidé přesunuli z centra spíše na okraj města. Příčinou mohl být právě overturismus a fakt, že v historickém centru nelze najít například běžné obchody s potravinami nebo jiné zázemí určené místním. Celkově jsou tu ceny oproti ostatním částem obce vyšší (Daňková, 2019). Zajímavostí je, že za roky 2022 a 2023 se počet obyvatel překvapivě o 3,7 % zvýšil, což může souviset i s vývojem množství turistů za poslední roky (ČSÚ, 2024).

Obrázek 12: Vývoj počtu obyvatel Českého Krumlova

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ (2024)

Český Krumlov patřil před pandemií Covidu-19 mezi typickou destinaci České republiky zasaženou overturismem a každý rok do něj zavítaly až dva miliony návštěvníků (Daňková, 2019). Jak ukazuje obrázek 9, do roku 2018 počet mezinárodních příjezdů prudce stoupal a zastavil se na hodnotě 293 644 lidí. V roce 2019 mírně kleslo množství turistů pravděpodobně proto, že pandemie v asijských zemích již koncem tohoto roku započala. K nejdramatičtějšimu propadu došlo až v roce 2020. Celkem se tato čísla během let 2018-2021 snížila téměř o 200 000 lidí, což představovalo 65,8 %. Od roku 2022 se počet turistů sice vrací na hodnotu před pandemií, ale pomalým tempem. Výpadek převážně čínských turistů město těžce zasáhl (ČSÚ, 2024, Daňková, 2019).

Obrázek 13: Vývoj mezinárodních příjezdů – Český Krumlov

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ (2024)

5.2 Destinační management

Český Krumlov je součástí správního celku DMO Český Krumlov Region (dále jen ČKR), ke kterému se budou vztahovat i některá použitá data pod názvem Český Krumlov a okolí. Do této oblasti (viz obrázek 10) se řadí samotné město Český Krumlov a osmnáct dalších obcí z okolí. DMO byla založena v roce 2020 a uznána organizací CzechTourism 22. 6. 2021 (Český Krumlov Region, 2024).

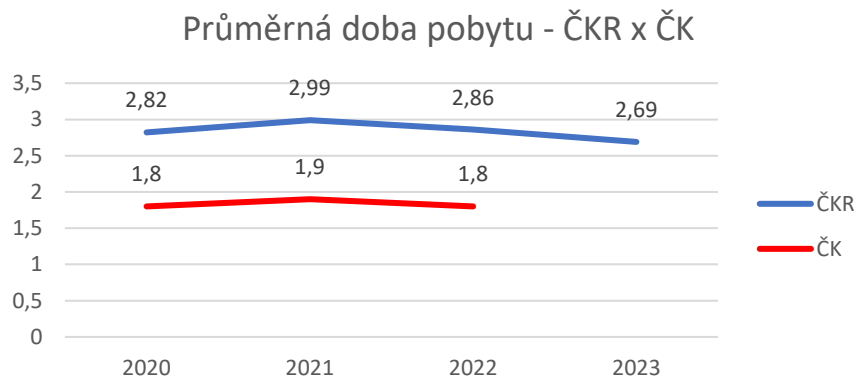
Oblast pracuje s „Konceptí DMO Českého Krumlova Region pro roky 2022-2024“, která se řídí strategickým dokumentem cestovního ruchu pro město Český Krumlov z roku 2017 a zároveň vychází z plánů rozvoje CR Jihočeského kraje a celé České republiky (2021-2030). Aktuálním hlavním cílem pro destinaci je upevnění značky „Český Krumlov Region“, rozšíření produktového portfolia a zdokonalení informačního webu. Oblast se chce také zaměřit na získávání statistických údajů a jejich vyhodnocování, inovaci jednotlivých částí organizace i na podporu celoroční poptávky a nabídky (Český Krumlov Region, 2024).

Obrázek 14: Mapa rozdělení Jihočeského kraje na DMO včetně Český Krumlov Region

Zdroj: Převzato z Český Krumlov Region (2024)

ČKR je známý převážně díky historickému centru města, a proto součástí plánů na další roky je nalákat turisty i na atraktivity z blízkého okolí, například na rozhlednu Klet, klášter Zlatá Koruna, hrad Dívčí kámen, přehradu Lipno nebo na hrad Rožmberk (Český Krumlov Region, 2023). DMO chce tak prodloužit dobu pobytu v regionu, která byla průměrně 2,69 dnu za rok 2023. Hodnota (viz obrázek 11) se totiž znovu snížila oproti předchozím letům (Králíková, 2024). Průměrná doba pobytu v samotném městě Český Krumlov je však ještě nižší a to necelé 2 dny k roku 2022 (ČSÚ, 2024).

Obrázek 15: Průměrná doba pobytu – DMO Český Krumlov a okolí x Český Krumlov

Zdroj: Vlastní zpracování dle Králíkové (2024) a ČSÚ (2024)

I když je toto DMO relativně nově vzniklé, snaží se co nejvíce zviditelňovat a pracovat na kvalitním marketingu. Organizace momentálně omezuje inzerci v tištěných mediích a soustředí se na online nástroje. Používá k tomu nejčastěji kanály sociálních sítí jako Facebook @ceskykrumlofficial a Instagram @ceskykrumlofficial. Investuje také do PPC reklam (Pay per Click – platba za proklik) na Googlu a Skliku (česká alternativa Google Ads). Výdaje v rámci těchto typů reklam se za období duben až říjen 2022 pohybovaly okolo 400 000 Kč. Tvoří i vlastní videa na YouTube kanál Český Krumlov Tourism nebo využívá i barterové spolupráce s influencery (Český Krumlov Region, 2023).

5.3 Aplikovaná opatření

Český Krumlov trpěl dopady overturismu převážně před pandemií Covidu-19 a tak se již před ní snažil zavést různá opatření pro zmírnění negativních vlivů velkého množství návštěvníků. Momentálně plánuje město v zavedených změnách pokračovat a přidat i nová omezení, protože některé problémy spojené s overturismem přetrvávají i přes úbytek turistů po koronavirové krizi.

Férový Český Krumlov

Prvním krokem na cestě za lepším a udržitelnějším městem byl zisk označení FAIRTRADE město. Jedná se o mezinárodní značku, která zahrnuje místa podporující fair trade. Základem je dostupnost produktů se symbolem fair trade. Ty jsou vyráběny s důrazem na šetrnost k životnímu prostředí a na dodržování základních lidských a pracovních práv a férových obchodních podmínek. Český Krumlov získal titul férového města schválením Deklarace podpory fair trade v roce 2011 a splněním základních podmínek. Těmi bylo zřízení řídicí skupiny kontrolující podporu fair trade ve městě, zahrnutí této koncepce do strategických dokumentů, dostupnost tohoto typu zboží v lokálních obchodech, kavárnách a restauracích, podpora fair trade od místních organizací i informovanost ze strany médií (Město Český Krumlov, 2024).

Označení města za fair trade není přímým omezením overturismu, ale může návštěvníky přimět myslet udržitelněji a podporovat lokální produkty společně s těmi se symbolem fair trade.

UNES-CO

UNES-CO není dalším možným řešením overturismu, ale je to projekt umělkyně Kateřiny Šedé, který měl za úkol hlavně upozornit na vážnost situace přeplněnosti historických center měst zapsaných na seznamu UNESCO. Reprezentoval také Českou republiku na 16. mezinárodním bienále architektury v Benátkách (Šedá, 2019).

Fiktivní firma s názvem na základě přesmyčky „CO město UNESE“ (viz obrázek 12) vznikla v roce 2018 a snažila se o zachování „normálního života místních“ v zasažených oblastech. Hlavní myšlenkou bylo vrátit do center tzv. ohrožené činnosti jako cestu do práce a do školy, nakupování, vynášení odpadků nebo rozhovor se sousedy. Aktuálně se totiž v centru Českého Krumlova nachází převážně hotely, penziony, restaurace a další zázemí pro turisty. Z oblasti se stává tedy pouze kulisa, o které lze mluvit jako o „vyloučené lokalitě“ zaplněné akorát turisty. Důležité bylo také upozornit, že overturismus se dá řešit i jinak než restrikcemi. Úkolem projektu bylo najít řešení ve vlivu na ulice „zespodu“, to je běžným životem (UNES-CO, 2018).

Autorka projektu najala lidi, aby v Českém Krumlově během období od června do srpna 2018 viditelně provozovali normální život. Některým umožnila i žít ve služebních bytech přímo v centru. Zaznamenávala jejich pocity, aktivity a tvořila témata k debatě (Šedá, 2019). Projekt se setkal s obrovským pochopením, úspěchem, ale také se silnou kritikou. Účel však podle Kateřiny Šedé koncept splnil. Začala diskuse na toto téma a inspirace se rozšířila i do dalších částí Evropy (iDNES.cz, 2018).

Obrázek 16: Logo firmy UNES-CO

Zdroj: Převzato z UNES-CO (2018)

BUS-STOPY

Jedním z hlavních problémů cestovního ruchu v Českém Krumlově jsou zájezdové autobusy, kterých ročně přijede až 16 tisíc (2019). Od roku 2019 se město tedy rozhodlo zpoplatnit vjezd těmito autobusům. Zároveň zřídilo speciální nástupní a výstupní místo BUS-STOP a parkoviště P-BUS a BUS PARKING na okraji Českého Krumlova spolu s navigačním systémem. Mimo tyto vyhrazená místa platí zákaz zastavení a zákaz parkování zájezdových autobusů. Město omezilo i vjezd do některých částí historického centra. Celý systém funguje na základě online rezervačního formuláře, kde si řidič zamluví vjezd na určitý čas. Samotný interval pak trvá 20 minut a platí se za něj 625 Kč (750 Kč bez předchozí rezervace), což je celkem 1 250 Kč za výstup a později nástup turistů. Výjimku od poplatku mají minibusy, školy a turisté s ubytováním po zaslání žádosti o slevový kód. Na parkování autobusů na odstavných parkovištích pak platí sazba 100 Kč za každou započatou hodinu nebo 500 Kč za 1 den. Řidiči

zde mají k dispozici i odpočinkovou místnost s televizí, kuchyňku, WC, sprchu i automat na nápoje (Busparking, 2024). Opatření je pod záštitou Českokrumlovského rozvojového fondu, který je dceřinou společností města. Vybrané poplatky slouží jako příjem městské pokladně a jsou využívány na údržbu systému a zajištění dalších služeb pro návštěvníky (Kyselová, 2022).

Sčítací kamery

Město bylo ovlivňováno overturismem nejvíce před pandemií koronaviru. V této době byla situace opravdu kritická a Státní hrad a zámek Český Krumlov musel zavést nutná opatření. Cílem byla regulace celkového počtu návštěvníků a přehled o jejich množství. Rozprostřeli tedy po objektu sčítací kamery, aby měli údaje i o neplatících hostech. Turistů volně průchozích areálem zámku bylo v těchto letech přes milion a těch, co si zakoupili vstupenku téměř polovina. Rozhodli se také zvýšit cenu vstupenek a rozšířit časové odstupy mezi jednotlivými prohlídkami, aby se dav neshromažďoval na jednom místě. Aktuálně se návštěvnost pohybuje na polovině hodnot z roku 2018 (viz tabulka 3). Za rok 2023 přijelo na krumlovský zámek téměř 250 tisíc lidí. Místním však snížení zatíženosti památkových zón vyhovuje a společně s vedením města i zámku by se neradi vraceli k situaci před krizí (Lukáč, 2021, Bartoš, 2020, Petrová, 2023).

Tabulka 3: Návštěvnost Státního hradu a zámku Český Krumlov 2017-2023

rok	návštěvnost SHZ Český Krumlov
2017	466 429
2018	429 171
2019	386 290
2020	191 671
2021	147 604
2022	197 376
2023	243 166

Zdroj: Vlastní zpracování dle NPÚ (2024)

ČK Card

Město Český Krumlov také vytvořilo již v roce 2012 ČK Card (Město Český Krumlov, 2012). Cílem karty je stimulace poptávky po místních památkách, prodloužení pobytu nebo případná motivace k další návštěvě. Koupě tohoto balíčku obsahuje vstup do pěti významných památek Českého Krumlova – Egon Schiele Art Centrum, Klášterní museum, Hradní museum a zámecká věž, Museum Fotoateliér Seidel a Regionální museum v Českém Krumlově. Oproti jednotlivým

vstupným ušetří návštěvník 400 Kč, což je i cena za ČK Card. Značnou výhodou je platnost karty 12 měsíců i její volná přenosnost (Český Krumlov Region, 2024).

6 Komparativní analýza

Závěrečná kapitola shrnuje situaci ve vybraných oblastech, srovnává obě destinace a jejich míru overturismu s dalšími příklady turistických cílů ze světa pomocí indikátorů, a to hustoty a intenzity CR, podílu CR na HDP a iritačního indexu. Popisuje vliv pandemie Covidu-19, navrhuje vlastní řešení problému a možnosti vzájemné inspirace v zavedených opatřeních.

6.1 Indikátory overturismu

Všechna data, se kterými je počítáno, jsou z roku 2022. Zkoumanými městy jsou hlavně Benátky a Český Krumlov, ale pro porovnání jsou zmíněny i Řím, Milán, Praha a DMO Český Krumlov a okolí. Počet obyvatel daných lokalit je brán k datu 31. 12. 2022. U podílu cestovního ruchu na HDP je pouze omezené množství dostupných hodnot, a tak je toto srovnání rozděleno na dvě části. U konkrétních měst je pracováno s čísly z roku 2021 a s předpovědí na následující rok. Pro státy byla použita komparace před a po pandemii Covidu-19 a nejaktuálnější data z roku 2023. Speciální iritační index vychází z šetření české organizace CzechTourism během období září 2022–říjen 2023.

Hustota cestovního ruchu = přenocování turistů/rozloha oblasti v km²

- Benátky = 10 946 000 (Statista, 2024) /414 km² (World Population, 2024) \doteq 26 440
- Řím = 29 246 000 (Statista, 2024) / 1 285 km² (Foot et al, 2024) \doteq 22 760
- Milán = 10 408 000 (Statista, 2024) /181,76 km² (World Population, 2024) \doteq 57 262
- Český Krumlov = 256 915 (ČSÚ, 2024) /22,16 km² (Město Český Krumlov, 2024) \doteq 11 594
- DMO Český Krumlov a okolí – ČR = 350 148 (ČSÚ, 2024) /687,52 km² (Kupčíková, 2022) \doteq 509
- Praha = 13 398 104 (ČSÚ, 2024) /496,21 km² (Kupčíková, 2022) \doteq 27 001

Prvním použitým indikátorem je hustota cestovního ruchu, která vyjadřuje poměr přenocování turistů na 1 km² daného území. Nejvyšší číslo ze sledovaných oblastí za rok 2022 měl Milán, i přes přibližně stejný počet přenocování jako v Benátkách. Důvodem je relativně malá plocha města. Zmíněné Benátky měly však skoro stejnou hustotu CR jako Řím a možná překvapivě i jako Praha. Jejich hodnota se pohybovala kolem 25 000. Český Krumlov oproti tomu netrpí podle tohoto ukazatele takovou zátěží návštěvníků. Jeho hustota cestovního ruchu dosahovala 11,6 tisíc. Nicméně i tak se jedná o vysokou koncentraci turistů na malé ploše. DMO Český Krumlov měla hodnotu ještě nižší a to pouze 509. Množství lidí se zde totiž rozprostře na větším území.

Intenzita cestovního ruchu = přenocování turistů/počet obyvatel dané lokality

- Benátky = 10 946 000/253 174 \doteq 43,24

- Řím = 29 246 000/2 749 031 (Statista, 2024) \doteq 10,64
- Milán = 10 408 000/1 349 930 (Statista, 2024) \doteq 7,76
- Český Krumlov = 256 915/12 907 \doteq 19,91
- DMO Český Krumlov a okolí – ČR = 350 148/29 921 (ČSÚ, 2023) \doteq 11,70
- Praha = 13 398 104 /1 357 326 (ČSÚ, 2024) \doteq 9,87

Intenzita cestovního ruchu nepočítá s velikostí oblasti, ale s počtem obyvatel dané lokality. Podle tohoto ukazatele byla v roce 2022 nejvyšší intenzita v Benátkách – přes 40. Město totiž bojuje už delší dobu s odchodem rezidentů. Stejný problém řeší i Český Krumlov, a proto jeho hodnota byla také poměrně vysoká, stále však o polovinu nižší než v Benátkách. Řím, Milán, Praha i ČR dosahovali podobné hodnoty okolo 10, což bylo čtyřikrát méně oproti Benátkám.

Podíl cestovního ruchu na HDP

Dalším využitým faktorem pro srovnání destinací byl podíl cestovního ruchu na HDP vybraných oblastí. Údaje týkající se Českého Krumlova nejsou bohužel dostupné, a tak je pracováno s Benátkami, Římem, Milánem a Prahou (viz tabulka 4). Participace turismu na HDP za rok 2021 je u vybraných lokalit nejvyšší v Benátkách. Další tři města mají srovnatelná čísla blízká se ke 2 %. Hodnoty za tento rok jsou ale stále ovlivněny krizovou pandemickou situací. V případě předpovědi na rok 2022 by podíl CR na HDP měl být v Praze překvapivě vyšší než v Miláně a Římě. Hodnota v Benátkách by se měla dostat na podíl 7,7 %. Aktuální informace a potvrzení nebo vyvrácení těchto prognóz nejsou zatím k dispozici.

Tabulka 4: Podíl cestovního ruchu na HDP – srovnání měst (2021+2021)

	2021	Předpověď na 2022
Benátky	6,9 %	7,7 %
Řím	1,8 %	3,1 %
Milán	1,6 %	2,7 %
Praha	1,9 %	3,5 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle WTTC (2023)

Při porovnání České republiky s Itálií je znát, že podíl cestovního ruchu na HDP v roce 2023 je skoro dvakrát vyšší v Itálii než v ČR (viz tabulka 5). Příčinou může být také fakt, že turismus v Česku se ještě úplně nevzpamatoval z covidové pandemie, ale i přes to podíl pomalu stoupá. V roce 2019 byly hodnoty v zemích více srovnatelné.

Tabulka 5: Podíl cestovního ruchu na HDP – srovnání zemí (2019+2022)

	2019	2022	2023
Česká republika	6,2 %	4 %	5,5 %
Itálie	10,6 %	10,2 %	10,5 %

Zdroj: Vlastní zpracování dle Statista (2024) a WTTC (2024)

Iritace rezidentů

Posledním zmíněným indikátorem je iritační index, který vychází z výzkumu rezidentů za období 2022-2023 organizací CzechTourism (viz tabulka 6). Pro komparaci s italskými městy nebyly ekvivalentní hodnoty nalezeny.

Iritační index je tvořen pomocí rozhovorů s rezidenty v turisticky atraktivních oblastech. Základem byly dvě otázky: „Co si myslíte o vlivech cestovního ruchu na ...?“ a „Jak moc je pro Vás otázka vlivu cestovního ruchu na ... v této lokalitě důležitá?“. Z odpovědí se poté počítá hodnota, která je v rozpětí 1 až 4: 1 – Nadšení z růstu, 2 – Rovnováha, 3- Napětí, 4 – Nepřátelství (Machová, 2024).

Celkový iritační index vyjadřuje postoj rezidentů k vlivům cestovního ruchu. Český Krumlov dosáhl hodnoty 1,96, která říká, že je situace v *rovnováze*. Pro srovnání je zmíněn Náchod, kde je číslo největší v Česku a stav se tedy blíží k *napětí*. Staré město v Praze má index srovnatelný například s Libercem. Konkrétnější varianta iritačního indexu se ptá na vztah obyvatel k množství turistů. Náchod je i v tomto šetření na prvním místě v zemi s číslem 2,68. Odchylnka je tedy znovu o více než 10 % od *rovnováhy* směrem k *napětí*. Český Krumlov se v seznamu třiceti lokalit s nejvyšším iritačním indexem ohledně množství turistů nenachází. Praha s Libercem mají o trochu nižší hodnotu než Náchod – 2,26, ale i tak jsou blíže k situaci *napětí*.

Tabulka 6: Iritace rezidentů září 2022–říjen 2023

	Celkový iritační index	Iritace množstvím turistů
Český Krumlov	1,96	<2,07
Praha (Staré město)	2,19	2,26
Liberec	2,16	2,26
Náchod	2,60	2,68

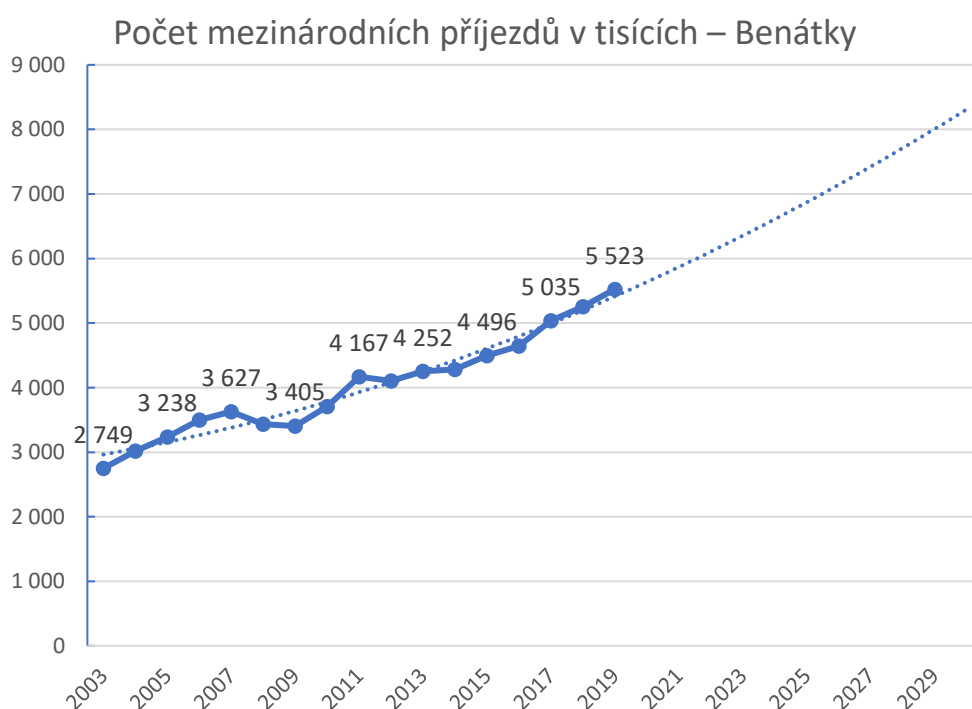
Zdroj: Vlastní zpracování dle Machové (2024)

6.2 Srovnání destinací

Benátky i Český Krumlov jsou významnými městskými destinacemi svých zemí. Obě lokality jsou zapsané na seznamu světového dědictví UNESCO. V případě Benátek se tak stalo v roce 1987 a u Českého Krumlova o 5 let později v roce 1992. Benátky a Český Krumlov jsou navštěvované díky svým historickým památkám, stejně tak jako za účelem kulturních akcí. Odlišuje je sice velikost i počty mezinárodních příjezdů, ale problém overturismu je spojuje. Obě destinace také silně zasáhla covidová pandemie.

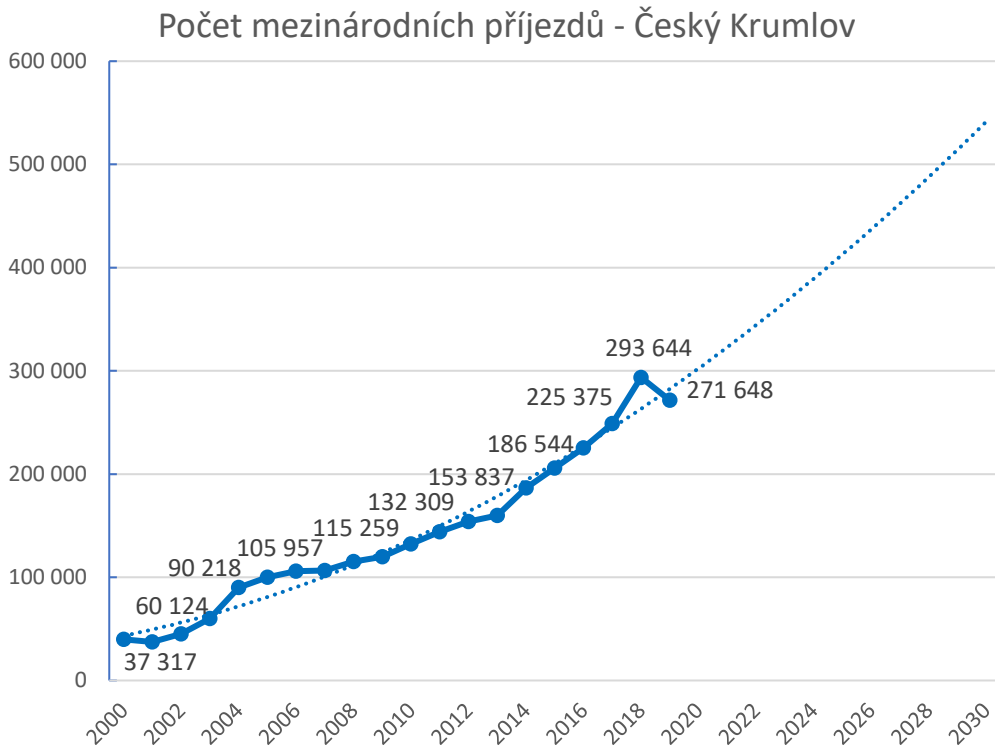
Vliv pandemie Covidu-19

Kritická situace během pandemie Covidu-19 ovlivnila každou destinaci trochu jinak. Českému Krumlovu bude pravděpodobně trvat ještě pár let, než se počty příjezdů vrátí na hodnoty před krizí. Na druhou stránku Benátky jsou tomuto stavu blíže. Kdyby pandemie Covidu-19 nepřišla, vypadal by vývoj mezinárodních příjezdů odlišně (viz obrázek 13 a 14). Množství turistů by plynule rostlo a v roce 2030 by jich bylo v Benátkách přes 8 milionů a v Českém Krumlově až 550 000, což by bylo neudržitelné. Lze tedy říct, že v řešení overturismu napomohla tato situace alespoň mírně Českému Krumlovu. Benátky musí již znovu jeho projevy řešit.

Obrázek 17: Počet mezinárodních příjezdů v tisících – Benátky, předpověď do roku 2030

Zdroj: Vlastní zpracování dle Statista (2024)

Obrázek 18: Počet mezinárodních příjezdů – Český Krumlov, předpověď do roku 2030

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ (2024)

6.3 Vlastní návrh řešení

Overturismus je komplexní stav destinace, který nemá jednoznačné řešení. Benátky se problémem overturismu zabývají už delší dobu, ale ideální východisko také stále nenašly. Český Krumlov má lehkou nevýhodu, že místní DMO vznikla teprve před třemi lety. Situaci tedy do nedávna řešilo pouze samotné město.

Strategie udržitelného cestovního ruchu

Obě lokality prosazují udržitelný cestovní ruch a snaží se návštěvníky v tomto směru edukovat. Benátky mají tuto strategii více propracovanou. Propagují ji na svých sociálních sítích i webových stránkách. Český Krumlov Region má v plánu se snažit o to stejné v následujících letech, ale měl by do svého plánu více zahrnout udržitelné cestování. Inspirací může být seznam doporučeného chování v destinaci, udržitelné itineráře nebo seznam ne tolik známých turistických cílů. Komunikační kampaň by měla být i mezinárodní nebo alespoň v jazycích nejčastějších návštěvníků, což aktuálně není.

Problém dopravy a infrastruktury

Benátky i Český Krumlov v minulosti vyřešily také problém s určitým způsobem dopravy (Benátky s výletními loděmi a Český Krumlov se zájezdovými autobusy). Tyto iniciativy byly

prvním krokem v boji proti overturismu. Benátky ale zvolily pouze dočasné řešení, protože stále neexistuje nový přístav pro velké výletní lodě. Investice do této infrastruktury by měla být jednou z priorit města, protože oblast může začít znovu trpět tímto problémem. Oproti tomu v Českém Krumlově úspěšně funguje systém BUS-STOPŮ a přináší značné příjmy pro město.

Destinační karty

Tyto dvě oblasti pracují také se systémem destinačních karet. Český Krumlov využívá jednu kartu – ČK Card, zato Benátky jich mají více. Všechny karty mají ale dlouhou platnost od roku do pěti let. Výhodnějším řešením by bylo zavést platnost karet na kratší určité období. Města by měla přehled, jakou dobu návštěvník v lokalitě tráví a zároveň by to sloužilo jako motivace zde přespat. Benátkám bych doporučila i snížení množství destinačních karet anebo zlepšení přehlednosti informací o daných variantách.

Poplatek za vstup

V Benátkách se teď nově platí poplatek za vstup a byl zde zaveden rezervační systém. Dle mého názoru by toto mohl být účinný způsob řešení. Otázkou ale je, jak to bude fungovat v realitě. Místí nemusí souhlasit se systémem, kdy i oni se musí registrovat pro vstup do historického centra Benátek. Může se jim také zdát, že se město stává skanzenem bez místních obyvatel. Český Krumlov se v tomto opatření nemůže úplně inspirovat, protože Benátky mají unikátní polohu umožňující vstup do města pouze několika způsoby. Český Krumlov na druhou stranu má více přístupových cest a regulace příjezdů do destinace je tedy nemožná.

Závěr

Tato bakalářská práce zkoumala fenomén overturismu v mezinárodním kontextu na základě srovnání dvou významných destinací ovlivněných popisovaným jevem, Benátek a Českého Krumlova. Cílem byla charakteristika daných měst, jejich vzájemných podobností a komparace využitých strategií řešení.

V teoretické části byla vysvětlena aktuální situace v cestovním ruchu včetně jeho historie, vlivu covidové pandemie a dnešních trendů v turismu. Oblíbeným druhem cestování se stal i udržitelný cestovní ruch, který byl následně definován pomocí třech základních pilířů udržitelnosti. V práci byl zmíněn, protože je jedním z možných řešení overturismu. Hlavním tématem byl poté komplexní problém overturismu. Jeho podstata byla objasněna pomocí předpokladů pro jeho vznik a následného působení na okolí. Overturismus lze také měřit a díky tomu porovnávat závažnost situace v regionech. Představeny byly i vhodné restriktce ke snížení náporu množství návštěvníků.

Detailněji je overturismus přiblížen na základě případových studií o Benátkách a Českém Krumlově. Z nich vyplývá, že města jsou sice naprosto odlišná, ale overturismus rapidně ovlivňuje život zdejších obyvatel v obou místech podobně. Benátky se nachází, po covidovém zlepšení, zpět v kritickém bodě, kdy byly nově donuceny zavést poplatek za vstup do svého historického centra. Na druhou stranu Český Krumlov se po pandemii Covidu-19 stále nevrátil k původnímu počtu turistů, což pro něj může být i výhodou.

Český Krumlov i Benátky byly tímto stavem za poslední roky přinuceny aplikovat různá opatření. Základem je pro ně marketingová kampaň a edukace lidí. Český Krumlov by se v tomto směru mohl inspirovat od Benátek a v marketingu se více zaměřit na udržitelnost, alternativní itineráře nebo pravidla chování pro hosty. Benátky oproti tomu mají rozvinutou síť destinačních karet, která je však velmi nepřehledná a nepřináší žádané účinky, na rozdíl od jednoduché ale přesto oblíbené ČK Card. V Českém Krumlově na zámku fungují také sčítací kamery, které zajišťují více informací o jednodenních návštěvnících. Nicméně Benátky by k údajům o těchto turistech alespoň částečně měly mít momentálně rovněž přístup díky svému rezervačnímu systému. Sdílení zkušeností ohledně nových kroků by do budoucna mohlo přinést mnoho vzájemných benefitů, ať už mezi těmito destinacemi nebo mezi dalšími.

Rozsáhlá výzva overturismu vyžaduje spolupráci mezi jednotlivými odvětvími i konkrétními subjekty cestovního ruchu. Tento jev nemá jednotné řešení a je potřeba k němu přistupovat individuálně na základě dané lokality. Do procesu zmírnění přívalu vysokého počtu návštěvníků by se měli zapojit podnikatelé, městská správa, turistické organizace, místní

obyvatelé i samotní turisté. Overturismus je aktuálně problémem mnoha oblastí, s kvalitní strategií a zapojením daných subjektů ho lze však alespoň částečně omezit.

Seznam použité literatury

AMAZING PLACES, 2022. *10 trendů v cestování, které musíte v roce 2022 zkusit*. online. 02/06/2022 [2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.amazingplaces.cz/cs/blog/10-trendu-v-cestovani-ktere-musite-v-roce-2022-zkusit-493>.

BARTOŠ, Jakub, 2020. Turistů na jihu Čech loni přibylo, letošní čísla může ohrozit koronavirus. *iDNES.cz*. online. 21/02/2020 [2024-04-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/turiste-rok-2019-narust-cesky-krumlov-koronavirus-cina-jihokorejci-statistika.A200221_134132_budejovice-zpravy_khr.

BEADLE, Craig, 2022. Hlavní trendy cestovního ruchu pro rok 2023 podle předpovědi Booking.com. *Booking.com Partner Hub*. online. 03/11/2022 [2024-01-01]. Dostupné z: <https://partner.booking.com/cs/click-magazine/trends-insights/key-takeaways-bookingcoms-2023-travel-predictions>.

BERTOCCHI, Dario et al., 2020. Venice and overtourism: Simulating sustainable development scenarios through a tourism carrying capacity model. online. *Sustainability*, vol. 12, no. 2. ISSN 2071-1050.

BOHÁČ, Artur a Emil DRÁPELA, 2022. Overtourism Hotspots: Both a Threat and Opportunity for Rural Tourism. online. *European Countryside*, vol. 14, no. 1, s. 157-179. ISSN 1803-8417. Dostupné z: <https://doi.org/10.2478/euco-2022-0009>.

BUSPARKING, 2024. *Organizace zájezdových autobusů pro skupinovou turistiku – souhrn*. Českokrumlovský rozvojový fond. online. 18/04/2024 [2024-04-18]. Dostupné z: <https://www.busparking.cz/cz/organizace-zajezdovych-autobusu-pro-skupinovou-turistiku/>.

CARDA, Dalibor, 2020. Kronika města Český Krumlov 2020. *Město Český Krumlov*. online. 15/01/2020 [2024-04-03]. Dostupné z: <https://data.ois.cz/files/13683-kronika-mesta-cesky-krumlov-2020.pdf>.

CITTÀ DI VENEZIA, 2017. *Project of territorial governance of tourism in Venice*. Comune di Venezia. online. 27/04/2017 [2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.comune.venezia.it/sites/comune.venezia.it/files/documenti/documenti/territorial%20governance%202017.pdf>.

CITTÀ DI VENEZIA, 2021. *Imposta di soggiorno (Pobytová taxa)*. Comune di Venezia. online. 15/03/2021 [2024-02-04]. Dostupné z: <https://www.comune.venezia.it/it/content/imposta-di-soggiorno>.

CITTÀ DI VENEZIA, 2024. *#EnjoyRespectVenezia*. Comune di Venezia. online. 22/02/2024 [2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.comune.venezia.it/en/content/enjoyrespectvenezia>.

CITTÀ DI VENEZIA, 2024. *OGD – Organizzazione di Gestione della Destinazione turistica "Venezia" (OGD – Organizace managementu turistické destinace „Benátky“)*. Comune di Venezia. online. 16/01/2024 [2024-04-04]. Dostupné z: <https://www.comune.venezia.it/it/content/ogd-organizzazione-gestione-destinazione-turistica-venezia>.

CIVITATIS VENICE, 2024. *Money saving tips for Venice*. online. 25/04/2024 [2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.introducingvenice.com/saving-money-venice>.

CONSIGLIO REGIONALE DEL VENETO, 2022. *Piano Strategico del Turismo del Veneto 2022–2024*. BUR Regione Veneto. online. 22/03/2022 [2024-04-24]. Dostupné z: https://bur.regione.veneto.it/BurvServices/pubblica/Download.aspx?name=Allegato_DACR_041_473222.pdf&type=8&storico=False.

ČESKÝ KRUMLOV REGION, 2023. *Plán činnosti 2023*. Ckrumlov.info. online. 2023 [2024-04-10]. Dostupné z: <https://data.ois.cz/files/12449-plan-cinnosti-2023.pdf>.

ČESKÝ KRUMLOV REGION, 2024. *Český Krumlov – památka UNESCO*. Ckrumlov.info. online. 03/04/2024 [2024-04-03]. Dostupné z: <https://www.ckrumlov.info/cz/cesky-krumlov-unesco/>.

ČESKÝ KRUMLOV REGION, 2024. *Český Krumlov Card*. Ckrumlov.info. online. 24/04/2024 [2024-04-24]. Dostupné z: <https://www.ckrumlov.info/cz/ck-card-zvyhodnena-vstupenka-do-peti-muzei-a-galerii/>.

ČESKÝ KRUMLOV REGION, 2024. *Podzim plný chutí, vůní a barev*. Ckrumlov.info. online. 02/05/2024 [2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.ckrumlov.info/cz/podzim-laka-k-navsteve-krumlova-a-okoli/>.

ČNB, 2024. *Kurzy devizového trhu*. online. Praha: Česká národní banka, 28/03/2024 [2024-02-04]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-trhy/devizovy-trh/kurzy-devizoveho-trhu/kurzy-devizoveho-trhu/index.html?date=02.04.2024>.

ČSAS, 2021. *Cestovní ruch po covidu. Jaký dopad měla pandemie na turismus?* online. Praha: Česká spořitelna, a.s., 18/11/2021 [2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.csas.cz/cs/firmy/articles/21/cestovni-ruch-po-covidu-jaky-dopad-mela-pandemie-na-turismus>.

ČSÚ, 2022. *Covid-19 citelně postihl ekonomiku cestovního ruchu*. online. Praha: Český statistický úřad, 28/02/2022 [2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/covid-19-citelne-postihl-ekonomiku-cestovniho-ruchu>.

ČSÚ, 2023. *Intenzita cestovního ruchu dle DMO 2022*. online. Praha: Český statistický úřad, 26/04/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: https://tourdata.cz/wp-content/uploads/2023/04/DMO_intenzita_2022.pdf.

ČSÚ, 2024. *Hosté a přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních*. online. Praha: Český statistický úřad, 26/04/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CRU03a&z=T&f=TABULKA&skupId=1330&katalog=31743&pvo=CRU03a&str=v300&u=v300_VUZEMI_43_545392.

ČSÚ, 2024. *Kapacity a návštěvnost HUZ 2000-2011*. online. Praha: Český statistický úřad, 05/04/2024 [2024-04-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&katalog=32245&pvo=CRUD007E&sp=A&skupId=2073&u=v513_VUZEMI_43_545392&c=v38%7E8_RP2006&str=v513.

ČSÚ, 2024. *Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v DMO – územní srovnání*. online. Praha: Český statistický úřad, 26/04/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CRUD-DMO-R-nav&z=T&f=TABULKA&skupId=3310&katalog=31743&pvo=CRUD-DMO-R-nav&evo=v308 !_CRU-DMO-clenena_2&c=v3~8_RP2022.

ČSÚ, 2024. *Návštěvnost hromadných ubytovacích zařízení v obcích vybraného území*. online. Praha: Český statistický úřad, 05/04/2024 [2024-04-05]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&pvo=CRUD012&sp=A&skupId=4209&pvokc=&katalog=31743&z=T>.

ČSÚ, 2024. *Návštěvnost HUZ podle kategorie za vybrané území*. online. Praha: Český statistický úřad, 10/04/2024 [2024-04-10]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=CRUD003-R&z=T&f=TABULKA&katalog=31743&c=v3~8_RP2020&&u=v155_VUZEMI_43_545392&str=v155.

ČSÚ, 2024. *Počet obyvatel – obce vybraného území*. online. Praha: Český statistický úřad, 05/04/2024 [2024-04-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt-parametry&z=T&f=TABULKA&katalog=33155&pvo=DEM15a&sp=A&skupId=3830&pvokc=65&pvoch=3103&c=v3%7E3_RP2021&str=v50.

- DAŇKOVÁ, Magdaléna, 2019. Centrum Českého Krumlova je turistické peklo, klid tu místní najdou jen ráno a v noci. *Aktuálně.cz*. online. 13/08/2019 [2024-04-08]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/cestovani/rano-klid-pres-den-turisticke-peklo-cesky-krumlov-presto-inv/r~c33b0386b91e11e9ab10ac1f6b220ee8/>.
- DICKINSON, Greg, 2018. 'Overtourism' shortlisted as Word of the Year following Telegraph Travel campaign. *The Telegraph*. online. 05/11/2023 [2023-11-05]. Dostupné z: <https://www.telegraph.co.uk/travel/news/overtourism-word-of-the-year-oxford/>.
- DODDS, Rachel and Richard W. BUTLER, 2019. The phenomena of overtourism: a review. online. *International Journal of Tourism Cities*, vol. 5, no. 4, s. 519-528. ISSN: 2056-5607.
- ENCYKLOPEDIJE ČESKÝ KRUMLOV, 2024. *Demografický vývoj města Český Krumlov*. online. 06/04/2024 [2024-04-06]. Dostupné z: https://encyklopedie.ckrumlov.cz/cz/mesto_histor_demvyv/.
- FOOT, John et al., 2024. Rome. *Britannica*. online. 19/04/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Rome/The-Esquiline>.
- GÁFRIKOVÁ, Eliška, 2022. Do Benátek na jeden den? Od příštího roku pouze za vstupné, rozhodlo město. *Deník.cz*. online. 03/05/2022 [2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/staty-eu/benatky-vstup-rezervace-poplatek.html>.
- GLAMPING.CZ, 2024. *Trendy dovolená v přírodě? Seznamte se s Glampingem!* online. 01/01/2024 [2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.glampingcz.cz/blog/id:15096/trendy-dovolena-v-prirode-seznamte-se-s-glampingem->.
- GONZÁLEZ, Ana Trancoso, 2018. Venice: The problem of overtourism and the impact of cruises. online. *Investigaciones Regionales – Journal of Regional Research*, no. 42, s. 35-51. ISSN 1695-7253. Dostupné z: <https://investigacionesregionales.org/wp-content/uploads/sites/3/2019/01/03-TRANCOSO.pdfv>.
- HARDYN, Michal, 2023. BENÁTKY – ZAJÍMAVOSTI, CO VIDĚT, PAMÁTKY, ZÁJEZD. *iCesty.cz*. online. 03/05/2023 [2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.icesty.cz/benatky/>.
- HENDLINGEROVÁ, Natálie, 2022. Zahlceným Benátkám došla trpělivost. Turisté za vstup zaplatí až 10 eur. *iDNES.cz*. online. 22/04/2022 [2024-03-27]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/italie-cestovani-benatky-zpoplatneni-vstupu-turistika-unesco.A220422_162603_zahranicni_hend.
- IDNES.CZ, 2018. *Umělkyni Šedou poslali kritici za projekt UNES-CO v Krumlově do plynu*. online. 24/09/2018 [2024-04-18]. Dostupné z: <https://www.idnes.cz/ceske>

budejovice/zpravy/katerina-seda-projekt-unes-co-konec-kritika-cesky-krumlov.A180924_151818_budejovice-zpravy_khr.

IDNES.CZ, 2021. *Konec velkých lodí. Italské Benátky jim zakázaly vplout do města.* online. 14/07/2021 [2024-03-24]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/zahranicni/benatky-velka-lod-zakaz.A210714_130944_eko-zahranicni_kou.

IMBODEN, Durant, 2019. Venice tourist statistics. *Europe for visitors.* online. 2019 [2024-03-10]. Dostupné z: <https://europeforvisitors.com/venice/articles/venice-tourism-statistics.htm>.

IROZHLAS, 2023. *„Benátky v ohrožení nejsou.“ Významné město se na seznam rizikových památek UNESCO nezapíše.* online. 14/09/2023 [2024-03-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/benatky-unesco-seznam-dedictvi-nezarazeni_2309142251_fos.

IROZHLAS, 2023. *Hrozba změny klimatu i turismu. UNESCO podruhé doporučilo zařadit Benátky mezi ohrožené památky.* online. 31/07/2023 [2024-03-10]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zivotni-styl/spolecnost/benatky-unesco-osn-ohrozene-pamatky-klima-turiste_2307312312_afo.

IRTS, 2008. *International Recommendations for Tourism Statistics 2008.* online. New York: United Nations Publication, 05/11/2023 [2023-11-05]. ISBN 978-92-1-161521-0. Dostupné z: https://unstats.un.org/unsd/publication/seriesm/seriesm_83rev1e.pdf.

ITÁLIE PRŮVODCE, 2010. *Venezia (Benátky).* online. 05/03/2024 [2024-03-05]. Dostupné z: <https://www.italie-pruvodce.cz/web/mista/venezia>.

KOTÍKOVÁ, Halina, 2013. *Nové trendy v nabídce cestovního ruchu.* V Praze: Grada. ISBN 978-80-247-4603-6.

KRÁLÍKOVÁ, Andrea, 2024. HUZ certifikovaných DMO 2020-2023* Q. *CzechTourism Tourdata.* online. 08/02/2024 [2024-04-10]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/data/huz-certifikovanych-dmo-2020-2023-q/>.

KRÁLÍKOVÁ, Andrea, 2024. Návštěvnost HUZ – podrobná data 2012-2023 Q. *CzechTourism Tourdata.* online. 08/02/2024 [2024-04-06]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/data/navstevnost-huz-2012-2022/>.

KRYCZKA, Małgorzata, 2019. Overtourism vs. Sustainable Development of Tourism. Attempts to Handle Overtourism Following the Example of Venice. online. *Studia Periegetica*, vol. 26,

no. 2, s. 43-61. ISSN 2658-1736. Dostupné z: <https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.ceon.element-fa50bf0c-6a4c-31c1-87b9-1ba0bb869ba6>.

KUPČÍKOVÁ, Tereza, 2022. Interaktivní HUZ report 2021 pro oblastní certifikované DMO. *CzechTourism Tourdata*. online. 26/10/2022 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/uncategorized/interaktivni-huz-report-2021-pro-oblastni-certifikovane-dmo/>.

KYSELOVÁ, Zuzana, 2022. Terminál bus-stop v Krumlově sice řidiče autobusů zaskočí, ale osvědčuje se. *Českokrumlovský deník.cz*. online. 11/08/2022 [2024-04-18]. Dostupné z: https://ceskokrumlovsky.denik.cz/zpravy_region/terminal-bus-stop-v-krumlove-sice-ridice-autobusu-zaskoci-ale-osvedcuje-se-20220.html.

LINDEROVÁ, Ivica, 2023. Historie jako součást produktů cestovního ruchu. In: SCHOLZ, Petr (ed.). *Aktuální problémy cestovního ruchu: Recenzovaný sborník z mezinárodní konference Jihlava 15. března – 16. března 2023*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava. ISBN 978-80-88064-68-8.

LÓPEZ, Alexander Araya, 2022. Venice without cruise ships: hard facts or fake news?. online. *Shima*, vol. 16, no. 1, s. 256-264. ISSN 1834-6057. Dostupné z: <https://shimajournal.org/article/10.21463/shima.151.pdf>.

LUKÁČ, Petr, 2021. Český Krumlov zchudl, bez turistů je ale zase vidět, pochvalují si místní. *Hospodářské noviny*. online. 30/07/2021 [2024-04-23]. Dostupné z: <https://vikend.hn.cz/c1-66957010-cesky-krumlov-zchudl-bez-turistu-je-ale-zase-videt-pochvaluji-si-mistni>.

MACHOVÁ, Soňa, 2024. Iritace rezidentů 2022 a 2023. *CzechTourism Tourdata*. online. 25/03/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://tourdata.cz/data/iritace-rezidentu-2022-a-2023/>.

MANSFELD, Yoel and Aliza JONAS, 2006. Evaluating the socio-cultural carrying capacity of rural tourism communities: a 'value stretch' approach. online. *Royal Dutch Geographical Society KNAG*, vol. 97, no. 5, s. 583-601. ISSN 0040-747X.

MAPY.CZ, 2024. *Benátky*. online. 23/03/2024 [2024-03-23]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?source=osm&id=21841&ds=1&x=12.3817031&y=45.4161913&z=10>.

MĚSTO ČESKÝ KRUMLOV, 2012. *Rok 2012 je rokem dvacátého výročí zápisu historického centra města Český Krumlov na Seznam světového dědictví UNESCO*. Ckrumlov.cz. online. 15/08/2012

[2024-04-24]. Dostupné z: https://www.ckrumlov.cz/docs/cz/Oslavy_vyroci_20_let_UNESCO.xml.

MĚSTO ČESKÝ KRUMLOV, 2024. *Férový Český Krumlov*. Ckrumlov.cz. online. 18/04/2024 [2024-04-18]. Dostupné z: https://www.ckrumlov.cz/docs/cz/ferovy_cesky_krumlov.xml.

MĚSTO ČESKÝ KRUMLOV, 2024. *Kronika města Český Krumlov 2019*. Ckrumlov.cz. online. 26/04/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://www.ckrumlov.cz/cz/zakladni-udaje-omeste-cesky-krumlov-2019/>.

NEWSROOM TTG, 2020. *Počítadla turistů nově zavedena v Benátkách*. The Business of selling travel. online. 18/02/2020 [2024-05-02]. Dostupné z: <https://www.ttg.cz/pocitadla-turistu-nove-zavedena-v-benatkach/2020/02/>.

NOVINKY.CZ, 2018. *Turnikety v Benátkách vydržely sotva den. Místní je rozmontovali*. online. 30/04/2018 [2024-04-18]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/cestovani-turnikety-v-benatkach-vydrzely-sotva-den-mistni-je-rozmontovali-13301>.

NPÚ, 2024. *Výroční zprávy*. online. Praha: Národní památkový ústav. 23/04/2024 [2024-04-23]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/vyrocnizpravy>.

PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ, 2014. *Ekonomika turismu: turismus České republiky*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Grada. ISBN 978-80-247-3643-3.

PALATKOVÁ, Monika, 2014. *Mezinárodní turismus*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. V Praze: Grada. ISBN 978-80-247-4862-7.

PECHLANER, Harald et al., 2020. *Overtourism - Tourism Management and Solutions*. London: Routledge. ISBN 978-0-429-19798-7.

PETROVÁ, Eva, 2023. Na zámku v Krumlově je nyní ideální počet turistů, hlásí kastelán. *iDNES.cz*. online. 09/08/2023 [2024-04-23]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/ceske-budejovice/zpravy/turiste-navstevnost-hrady-a-zamky-kratochvile-hluboka-krumlov-landstejn.A230808_740996_budejovice-zpravy_mrl.

POLÁŠEK, Jaromír, 2022. *Koncepce DMO Český Krumlov Region pro roky 2022-2024*. *Ckrumlov.info*. online. 01/2022 [2024-04-06]. Dostupné z: <https://data.ois.cz/files/11766-koncepce.pdf>.

REGION VENETO, 2024. *Organizzazioni di Gestione delle Destinazioni*. online. 01/03/2024 [2024-04-04]. Dostupné z: <https://www.regione.veneto.it/web/turismo/ogd>.

RYGLOVÁ, Kateřina a kol., 2011. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. V Praze: Grada. ISBN 978-80-247-7059-8.

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV, 2024. *Pojem akulturace*. online. 23/01/2024 [2024-01-23]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/akulturace>.

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV, 2024. *Pojem komodifikace*. online. 23/01/2024 [2024-01-23]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/komodifikace>.

SLOVNÍK CIZÍCH SLOV, 2024. *Pojem standardizace*. online. 23/01/2024 [2024-01-23]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/standardizace-standardisace>.

SOCIOLOGICKÁ ENCYKLOPEDIE, 2018. *Urbanizace*. online. Sociologický ústav AV ČR, V.V.I., 10/11/2018 [2023-12-29]. Dostupné z: [https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Urbanizace_\(MSG_S\)](https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Urbanizace_(MSG_S)).

STATISTA, 2023. *Number of cruise passenger movements at the port of Venice, Italy from 2012 to 2022*. online. Statista Research Department. 15/09/2023 [2024-03-17]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/944494/number-of-cruise-passengers-in-the-venezia-port-in-italy/>.

STATISTA, 2023. *Number of international tourist arrivals worldwide from 1950 to 2022*. online. Statista Research Department. 13/12/2023 [2024-01-04]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/209334/total-number-of-international-tourist-arrivals/>.

STATISTA, 2023. *Number of tourist arrivals in Venice, Italy from 2003 to 2022*. online. Statista Research Department. 15/09/2023 [2024-03-06]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/732406/overnight-tourist-arrivals-in-venice-italy/>.

STATISTA, 2024. *Municipalities with the highest number of tourist overnight stays in Italy from 2019 to 2022*. online. Statista Research Department. 11/04/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1092713/leading-municipalities-in-italy-by-overnight-stays-in-tourist-accommodations/>.

STATISTA, 2024. *Number of foreign residents in Venice from 2000 to 2023*. online. Statista Research Department. 06/03/2024 [2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1454850/venice-foreign-residents/>.

STATISTA, 2024. *Number of inhabitants of Venice from 1871 to 2023*. online. Statista Research Department. 04/03/2024 [2024-03-06]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1454398/inhabitants-venice-municipality/>.

STATISTA, 2024. *Share of travel and tourism's total contribution to GDP in European Union member countries (EU-27) and the United Kingdom (UK) in 2019 and 2022*. online. Statista Research Department. 30/01/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1228395/travel-and-tourism-share-of-gdp-in-the-eu-by-country/>.

STATISTA, 2024. *Total resident population in Venice from 1871 to 2023, by area*. online. Statista Research Department. 06/03/2024 [2024-03-09]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1454765/venice-population/>.

STATISTA, 2024. *Total resident population of the city of Milan from 2019 to 2023*. online. Statista Research Department. 18/03/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/1456620/milan-population/>.

STATISTA, 2024. *Total resident population of the city of Rome in Italy from 2012 to 2024*. online. Statista Research Department. 22/04/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/736645/resident-population-city-of-rome-italy/>.

ŠEDÁ, Kateřina, 2019. *UNES-CO ANEB DIVADÝLKO PRO TURISTY*. V Českém Krumlově: Egon Schiele Art Centrum. ISBN 978-80-86789-33-0.

ŠKODA, Jan, 2021. Kvůli zakazu výletních lodí v centru Benátek zaplatí italská vláda desítky milionů eur. *ČT 24*. online. 05/12/2021 [2024-03-24]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/svet/kvuli-zakazu-vyletnich-lodi-v-centru-benatek-zaplaci-italska-vlada-desitky-milionu-eur-26222>.

ŠVARC, Michael, 2024. V dubnu se začíná platit vstupné do Benátek. Jak přesně to bude fungovat? *Novinky.cz*. online. 26/03/2024 [2024-03-27]. Dostupné z: https://www.novinky.cz/clanek/cestovani-v-dubnu-se-zacina-platit-vstupne-do-benatek-jak-presne-to-bude-fungovat-40465488#dop_ab_variant=1278041&dop_source_zone_name=novinky.web.nexttoart.

U NÁS V KRAJI, 2024. *Tištěný zpravodaj Královohradeckého kraje – únor 2024*. online. 12/02/2024 [2024-02-21]. Dostupné z: <https://www.khk.cz/cz/kraj-volene-organy/tiskove-centrum/u-nas-v-kraji/tisteny-zpravodaj-u-nas-v-kraji-55617/>.

UNES-CO, 2018. *O společnosti*. online. 2018 [2024-04-18]. Dostupné z: <https://www.unesco.cz/o-spolecnosti/>.

UNESCO, 2024. *Venice and its Lagoon*. World Heritage List. online 09/03/2024 [2024-03-09]. Dostupné z: <https://whc.unesco.org/en/list/394/>.

UNWTO, 2018. *'Overtourism'? Understanding and Managing Urban Tourism Growth beyond Perceptions 2018*. online. Madrid, Španělsko: World Tourism Organization. 05/11/2023 [2023-11-05]. ISBN 978-92-844-2007-0. Dostupné z: <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284420070>

UNWTO, 2023. *Impact assessment of the covid-19 outbreak on international tourism*. online. Madrid, Španělsko: World Tourism Organization. 01/01/2024 [2024-01-01]. Dostupné z: <https://www.unwto.org/impact-assessment-of-the-covid-19-outbreak-on-international-tourism>.

VALINOVÁ, Eliška, 2018. Role ČSÚ v problematice udržitelného rozvoje. *Statistika&MY*. online. 18/09/2018 [2024-01-09]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2018/09/18/role-csu-v-problematice-udrzitelneho-rozvoje/>.

VENEZIA UNICA, 2014. *Detourism: travel Venice like a local*. online. 2014 [2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.veneziaunica.it/en/content/detourism-venezia>.

VENEZIA UNICA, 2023. *Venice Access Fee*. online. 2023 [2024-03-27]. Dostupné z: <https://cda.veneziaunica.it/en>.

VENEZIA UNICA, 2024. *Your Venizia Unica*. online. 25/04/2024 [2024-04-25]. Dostupné z: <https://www.veneziaunica.it/en/e-commerce/services>.

VOCŮ, Taťána, 2023. Do Benátek za pět eur. Město zpoplatní vstup pro jednodenní turisty. *Novinky.cz*. online. 23/11/2023 [2024-03-27]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-do-benatek-za-pet-eur-mesto-zpoplatni-vstup-pro-jednodenni-turisty-40451823>.

VODIČKA, Matěj, 2018. Návštěvnost hradu a zámku v Českém Krumlově je na samé hranici únosnosti. *Budejovice.rozhlas.cz*. online. 05/08/2018 [2024-05-02]. Dostupné z: <https://budejovice.rozhlas.cz/navstevnost-hradu-a-zamku-v-ceskem-krumlove-je-na-same-hranici-unosnosti-7580137>.

WORLD POPULATION, 2024. *Milan Population 2024*. online. 26/04/2024 [2024-04-26]. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/world-cities/milan-population>.

WORLD POPULATION, 2024. *Venice Population 2024*. online. 30/03/2024 [2024-03-30]. Dostupné z: <https://worldpopulationreview.com/world-cities/venice-population>.

WTTC, 2023. *Milan Factsheet*. online. World Travel & Tourism Council; Oxford Economics. 09/05/2023 [2024-04-26]. Dostupné z: https://assets-global.website-files.com/6329bc97af73223b575983ac/645e642a353985a6ddc8628a_MilanEIR_.pdf.

WTTC, 2023. *Rome Factsheet*. online. World Travel & Tourism Council; Oxford Economics. 09/05/2023 [2024-04-26]. Dostupné z: https://assets-global.website-files.com/6329bc97af73223b575983ac/645e653ff3cac0968031bb6f_RomeEIR_.pdf.

WTTC, 2023. *Venice 2022 Annual Research: Key Highlights*. online. World Travel & Tourism Council; Oxford Economics. 09/05/2023 [2024-03-30]. Dostupné z: https://assets-global.website-files.com/6329bc97af73223b575983ac/645e65f28ba520d78a1ed703_VeniceEIR_.pdf.

WTTC, 2023. *Venice Factsheet*. online. World Travel & Tourism Council; Oxford Economics. 09/05/2023 [2024-04-26]. Dostupné z: https://assets-global.website-files.com/6329bc97af73223b575983ac/645e65f28ba520d78a1ed703_VeniceEIR_.pdf.

WTTC, 2024. *Czechia (Czech Republic) Factsheet*. online. World Travel & Tourism Council; Oxford Economics. 18/04/2024 [2024-05-03]. Dostupné z: https://assets-global.website-files.com/6329bc97af73223b575983ac/662f9e85ecb966c6febfb93_Czechia2024_.pdf.

WTTC, 2024. *Italy Factsheet*. online. World Travel & Tourism Council; Oxford Economics. 02/05/2024 [2024-05-03]. Dostupné z: https://assets-global.website-files.com/6329bc97af73223b575983ac/663394f636e073ffdb60b71f_Italy2024_.pdf.

ZÁVODNÁ, Lucie Sára, 2015. *Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4576-2.